

Vyšla kniha povídek Teda Chianga: Výdech

Tato stránka je obvykle věnována dění ve fandomu, ale kdyby existovala ČSFR (Česká SF republika), byl by 4. únor jejím významným dnem, pokud ne hned státním svátkem. Protože právě letos u nás v tomto dni vyšla druhá sbírka povídek Teda Chianga *Výdech*. Asi se hned zeptáte, proč se neslaví už vydání prvního svazku, legendárních *Příběhů vašeho života*, a jak je tomu na Slovensku. Tak jedno po druhém, *Příběhy* měly zkrátka smůlu, že vyšly v datu už obsazeném jinou událostí, ten den před deseti roky jsem 18. března 2011 zrovna slavil půlkalatiny a dětem by se to v hodinách dějin SF pletlo. A na Slovensku je to už úplně jinak, tam *Příběhy* vyšly až roku 2017 a *Výdech* naopak už 30. júna loňského roku.

Knihu devíti povídek otevírají dvě, které už známe z nultých let, vyšly ve *Fantasy & Science Fiction* v roce 2007 a v *Ikarii* o dva roky později, konkrétně jde o povídky *Kupec a alchymistova brána* a titulní práci *Výdech*. Těžko tomu může být jinak, Chiang nepublikuje příliš často, zhruba jednu povídku ročně, pomohlo by snad jen, kdyby se Hugo a Nebula vyhlašovaly vícekrát do roka, protože takřka každá jeho povídka získává některou z hlavních cen, takže trvá zhruba desetiletí, než se nastřádá dost povídek na novou knihu a my se jí konečně dočkáme.

Po zmíněných prvních dvou následuje text *Co se od nás čeká*, o kterém Gaarq napsal: spíše než povídka je to esej o vyrovnání se s tezí o absenci svobodné vůle.

Ještě jednu práci můžete znát, v roce 2011 vyšla v XB-1 povídka *Životní cyklus softwarových objektů*, ale další texty: *Daceyho patentní automatická chuť*, *Pravda faktů*, *Pravda pocitů*, *Velké ticho*, *Pupek světa* a *Úzkost je závrať ze svobody* česky ještě nevyšly a pokud jste si nedočkavě neopatřili slovenské vydání, mohou pro vás být žhavou, vlastně žhnoucí novinkou.

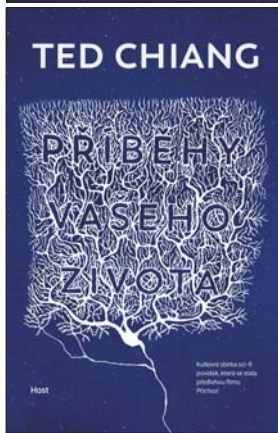
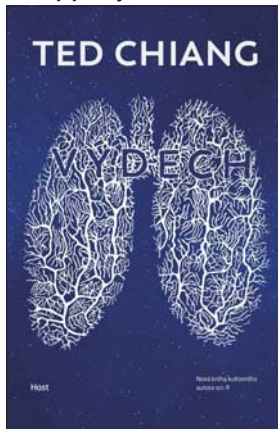
Já začnu čtením povídek, které už znám, *Životní cyklus softwarových objektů* si pamatuju jako příběh z blízké budoucnosti, který se zdánlivě vymyká hloubce a složitosti jeho na logice, filosofii a občas i matematice založených pracích. Chiangovy povídky je totiž třeba číst vícekrát, a u těchto mám náskok, i když se přiznám, že po více než deseti letech už bych je nemohl recitovat z paměti, hned po prvních řádcích je začnu číst jiným způsobem než ty pro mě zcela nové.

Ale zpět k aktuálnímu vydání v Hostu Brno, to je o to záslušnější, že ve stejné úpravě vyšla i první Chiangova kniha *Příběhy vašeho života*. (Pokud vás zcela minula, jistě jste se setkali s filmem *Přichozí*, který se pokouší převést Chiangovy složité koncepce na filmové plátno, stále nic?, hraje tam Amy Adamsová.)

A *Výdech* opravdu patří k tomu nejlepšímu druhu science fiction, věřte tomu, přestože to na zadní straně obálky tvrdí Barack Obama.

Kniha nemá na rozdíl od slovenského vydání doslov, obsahuje ale autorovy poznámky ke všem povídkám.

Zdeněk Rampas

OBSAH

Vyšla kniha povídek Teda Chianga	1	Woody Allen – režisér sci-fi filmů?	13
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Boris Hokr Kritikem roku	16
Předplatné i doplatné	2	Šťastný to muž	17
Poslední rozloučení s Vikingem	2	Dracul	18
Hvězdný bulvár	3	Poslední dějství	20
Začalo natáčení filmu Arvéd	6	Gastroglosa o Star Wars	22
Tam dole je spousta místa	7	Časem s vědou – březen	23
Kim Onsu: Skříň #13	8	Až příliš dobrý voják...	24
Jak s rourou	10	Zamyšlení nad ekologismem	25
Volám nashledanou	11	MURIEL 2020	28

Petr Koubský

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Na straně jedna přinášíme radostnou zvěst pro intelektuály mezi námi, totiž že nakladatelství Host Brno vydalo další sbírku povídek Teda Chianga.

Před časem jsem referoval o svém setkání s Ondřejem Neffem, o tom, jak spěchal, protože má v kufru vozu motorovou pilu a musí ještě něco za světla rychle poře-
zat. Od té doby jsem čekal na fejeton podobný tomu na straně 17.

Přes všechna kovidová protivenství pokračuje natáčení filmu o Jiřím Arvédou Smí-
chovském, autor knižní předlohy Honza Poláček nám poskytl rozhovor a fotografie.

Jirka Grunt rozebral na atomy knihu Skříň #13, jde o roztomilou srážku časů, kdy
ještě literatura musela / měla / mohla mít smysl a účel, a postmoderní dočasnosti.

Miloš Ferko se zamyslel nad knihou Jarka Mosteckého *Útesy křiku*, dávám si ji do
seznamu věcí, ke kterým se musím vrátit, a Viktor Janiš napsal vzpomínku na to, jak
nevycházely další Nebezpečné vize H. Ellisona. I když jsem zkrátil výzvu k předplat-
nému, víc se mi sem nevejde a musíte to v Interkomu najít sami. **Zdeněk Rampas**

Předplatné i doplatné

Předplatné činí opět **300 Kč** a zaplatit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu,
že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro plat-
bu z ČR použijte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330
0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod). **ZR**

Poslední rozloučení s Vikingem

Samotný nápad jít se rozloučit s Mostákem za KLF Ostrava v některých z nás vyrašil
velmi rychle. Většina jsme ho znali nejen jako autora knih, ale i osobně z conů, včet-
ně toho našeho.

Nakonec jsme se dohodli, že pojedeme v sestavě Lenka Pilchová, Blanka Fuce-
ková a já. Původní plán jet jedním autem s Lenkou vzal za své ve chvíli, kdy jsem se
dostal do nebezpečné blízkosti pozitivně usvědčeného člověka a raději jsem zvolil
cestu izolovaně po vlastní ose.

Dámy dorazily v pohodě. Zato mne víra v navigaci, nevybavenost zapůjčeného
vozu dálniční známkou a okamžitý rozmar počasí v podobě sněhové vánice a přejez-
du přes horské silnice 3. třídy docela potrápily. Ke smuteční síni Šumperského kre-
matoria jsem dorazil necelých 10 minut před začátkem obřadu.

Lenka s Blankou už stačily předat smuteční kytici, takže jsme čekali venku. Ko-
lem postávalo dalších cca 10 více či méně zmrzlých osůbek, uvnitř byla rodina a pár
dalších – nějakých 15 lidí. Více bohužel zřízenec na obřad nepustil. Takže jsme vše
museli sledovat na monitoru, který byl ještě umístěn za sklem. A zkoušeli jsme lovit
jakékoliv slova ze smuteční řeči na nepříliš výkonném reproduktoru, s pozadím zvuků
nedaleko projíždějících aut na hlavní šumperské silnici. Z toho, co jsme slyšeli, se
hlavně mluvilo o jeho úspěších v psaní sci-fi a fantasy, činnosti v oblasti lakrosu
a o tom, jak byl fajn a oblíbený. Ale to byly opravdu jen útržky... Po konci obřadu a
rozloučení byly vyneseny smuteční květiny a věnce ven na vedlejší palouček, kde
jsme i my ostatní mohli vzdát hold a poslední ahoj na cestě do Valhaly skvělému vy-
pravěči a kamarádovi. Co se týče ostatních přítomných, kteří se objevili, tak identifi-
kace nebyla úplně jednoduchá, roušky z nás jistým způsobem dělají unifikované by-
tosti. Z fandumu jsem poznal jen Pepu Vašáta a Petra Konupčíka. Možná se ale my-
lím, a byl tam i někdo další.

Pak už jsme se jenom s nimi rozloučili, promrzlí naskočili do svých přibližovadel
a vydali se domů. Cesta zpět probíhala již mnohem klidněji a ve zdraví jsme, i když
každý jinou cestou a jiným tempem, dorazili domů. **Míra Janáč**

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 3/2021 (341)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivo Fenc, Miloš Ferko,
Dagmar Heřtová, František Houdek,
Míra Janáč, Viktor Janiš, Jan
Křeček, Ondřej Neff, František
Mrož Novotný, Jan Poláček,
Zdeněk Rampas, Petr Svoreň jr.,
Jaroslav Veis

Fotografie

Kristýna Strejcovská

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt,
Petr Habala, Jan Haberle,
Jan Poláček, Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 25. 2. 2021

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto (místy popkulturně)

V roce 2045 už nebudou potřeba hasiči přistoje, protože Tesla se nedá uhasit.

Bratříček

Pan ministr Blatný se k řečnickému pultíku nejen postavil, ale bohužel začal taky mluvit.

Nihilista na balkonu

Obyvatelé okresů Cheb, Trutnov a Sokolov si mezi sebou losem vyberou po dvou zástupcích, vždy chlapce a dívku mezi 12 a 18 lety. Ti se potom utkají v boji na život a na smrt v aréně, uvedl dále ministr Blatný.

SATAI

Proč Bill Gates patří k nejbohatším lidem na světě? Protože za chyby se platí.

NYX

Uprostřed důvěrného rozhovoru s d'Artagnanem ukončil vévoda Buckingham větu v polovině, odstoupil od Francouze a koutkem úst zašeptal: „Winter is coming!“

Ricarderon

Bruntálští vědci zjistili, že účinnost roušky se zvýší, když je namočená v toluenu. Právě jsem byl v parku svědkem klinických testů.

Bru(n)tální elektrikář

◆ ◆ ◆
● **29. ledna** po třech měsících jsem se dostal k objednané prohlídce k odborníkovi na slinivku v ÚVN. Michaela se toho ujala, jako by šlo o invazi do Normandie, v devět hodin vzbudila synka, aby se přichystal a v jedenáct mě odvezl do Střešovic. Synek dorazil, posnidal a zjistil, že přes celodenní nabíjení auto ani neškytlo. Naštěstí MHD přes vytrvalý déšť fungovala, v ÚVN jsem se dostal přes sestru na recepci a přišel na řadu (jako první) o dvacet minut před objednaným časem. Příjemně jsem si popovídal s panem doktorem, měl rád Asimova a dnes čte Kulhánka a Kotletu... shodli jsme se, že by bylo potřeba zjistit, co mi je, a objednal mě na duben.

Doma jsem byl už před jednou, synek se zrovna chystal s kámošem dojet pořídit novou baterii, uspěl (včetně ekologické likvidace staré) a cenu našeho auta tím bezpochyby alespoň zdvojnásobil. Večer dokončuji minulé číslo IK a zase to dloubnutí dost podobné tomu před třemi měsíci, ach jo...

● **30. ledna** končí akce na podporu XB-1, na poslední chvíli si objednáвам knihu Hany Mudrové..., naštěstí na Hithitu funguje brána do Fio banky a můžu platit i v sobotu.

Večer poslouchám rozhovor na **Podcast NILA**, 15. díl. Dnes o knihách a literatuře s Hanou a Viktorem Janišovými. Doporučuji. bit.ly/PodcastJanisovi

● **1. února** dorazila velká korejská kniha *150 Years of Hidden*

Ties Between Koreans and Czechs, spal jsem s telefonem u postele, aby se dobouchali, a kupodivu nevolali v devět, ale až po obědě. Pak mi zavolal Aleš Koval, že dělají klubové online schůzky, tak si to poznamenávám do kalendáře, bude to až za čtrnáct dní, tedy ve skoro nedohlednutelné budoucnosti.

A mezitím se Honza Poláček vydal sledovat první natáčecí den filmu podle své knihy. Více na straně 6.

● **2. února** zjistil jsem, že mi vyhovuje (mírně upravený) středověký způsob spaní, kdy se lidé, alespoň podle Cervantese, o půlnoci vzbudili, trochu se najedli, něco chvíli dělali a pak šli zase spát. Já se tedy vzbudil až okolo čtvrté (po třech hodinách spánku), pak jsem si psal s Jadou Olšou, ten měl v LA po večeri, a pak jsem si šel ještě lehnout. Když jsem se vzbudil, byl čas na oběd a já našel v poště mail, že *Hvězdná hora* je konečně v tisku (v Brně).

A také mi zavolal Martin Petiška, v rozespalosti jsem mu slíbil pomoci vydat něco k jeho sedmdesátinám ☺

Michaela koupila pohovku od firmy Ikea, myslím, že by si to rozmyslela, kdyby před tím otevřela osmačtyřicetistránkový návod na její sestavení.

AstraZeneca, kterou britská farmaceutická společnost vyvinula spolu s vědci z Oxfordské univerzity, má problémy s výrobou dostatečného množství dávek. Jestli náhodou nejsou dané tím, že si univerzita v rámci panujícího dobrotrusného pokrytectví vymínila, že se tento produkt bude prodávat za výrobní náklady. Jako by tu vakcínu nevyvinula za peníze daňových poplatníků a dávala ji nějak „ze svého“. Na jednu stranu je to dobré PR, ale kdo je pak vlastně motivován tu věc vyrábět, vylepšovat a distribuovat. A na druhou stranu, kdyby na tom univerzita „něco trhla“, mohla by snížit školné nebo žádat menší příspěvek od státu... Zase samé otázky.

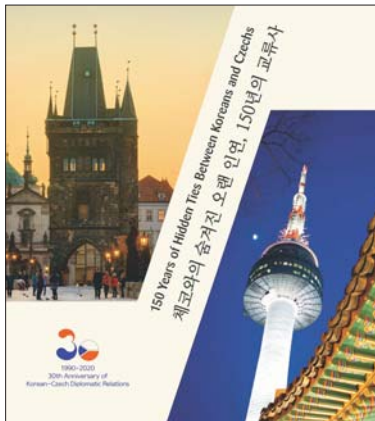
● **3. února** poslal Míra Janáček krátkou zprávu o poslední cestě za Jarkem Mosteckým. Najdete ji na předchozí straně.

● **4. února** mi píše Richard Podaný: *Ahoj Zdeňku. Byl jsem s korekturou v Čslavské a Filip mi dal jeden výtisk The*

Amazing Breuer. Cestou zpátky jsem to celé přečetl a na konci Horních Počernic odložil s pocitem, že už dlouho mi nebylo tak dobře na duši :-) Všecko je na tom dobře udělané, od textu po úpravu, je za tím vidět práce a nadšení pro věc, a navíc to tak pěkně dýchne a poněkud v tobě vzkřísí zčásti umrlé fanouškovství a sense of wonder. Protože dnešní fandom, jak vypadá a dopadá, tě asi moc nepochválí, pokud si toho vůbec všimne, chtěl jsem tě pochválit aspoň takhle.

Čtyři hodiny sestavjeme pohovku, nakonec to nebylo tak hrozné, také proto, že úložné prostory, šuplíky jsme měli hotové jako první cvičení potom, co jsme to rozbaliili.

● **5. února** Petr Koubský dostal Cenu Ferdinanda Peroutky za rok 2020. Sleduju jeho práci už dlouho a nyní hlavně na ČRo Plus. Hlavně díky němu není Deník N vnímán jen jako další aktivistické médium vedle A2larmu či Deníku Referendum (nebo

Respektu). Pokud jej neznáte, tak jeho foto najdete na straně 1 vpravo dole...

● **6. února** s Jardu Olšou dálkově pracujeme na knižce o Emilu Holubovi. Já znovuobjevil Nihilistu na balkonu, tak jsem z něho obsáhle citoval. <https://www.nihilistanabalkonu.cz>

Jednomu z porotců CKČ se Interkom tak líbil, že si předplatil ročník 2021, nejspíš vytušil, že budeme ještě tak rok zavření doma a každá zábava bude vítaná. Bohužel nám dal vědět tak pozdě, že první číslo letošního roku už bylo na poště, nevdí, pošleme mu jej dodatečně jako obyčejný dopis.

● **7. února** mě Richard Podaný upozornil na **10 OTÁZEK pro Terezi Vodička Kovalovou**, takto jednu z našich čtenářek.

<https://www.youtube.com/watch?v=2XWSk3moX08>

Odpoledne se u nás zastavil David Mikuláščík, vybavil jsem ho balíčkem Breuerů pro brněnský fandom, kdy se ale dostane domů, David nevěděl.

● **8. února** si přivstanu kvůli odečtu vody, jestli se k nám tedy přes sniž pracovník vodárny vůbec dostane, a ještě mě stačil odchytit Jarda Olša, který se zrovna chystal ke spánku.

Dalibor Čáp digitalizuje Světelné roky, tak prohledávám archiv, co všechno mám. Tedy hlavně nepořádek, ten mi opravdu nechybí.

● **9. února** docela blázelec, přišla zpráva, že už vyšel Interkom, ráno mi z nějakého korejského úřadu pro dohled nad korejskými úřady přišel anonymní dotazník, jak jsem spokojen s agenturou, která mi zprostředkovala možnost vydat *Skříň #13*, pak přivezli z Brna knihu *Hvězdná hora*, první fantasy vydanou u nás po roce 1948, kterou jsem asi četl. Jestlipak už Boris Hokr přestane šířit své vyprávěnky o dinosaurech, kteří dekády zašlapávají fantasy do bahna. Pak zvonila pošta a dovezla pro Jardu Olšu knihu Emila Holuba *Sedm let v jižní Africe* se zcela neznámou obálkou. Jarda se mi pak pochlubil, že ani jeho známá afrikanistka, tuším že Marie Imbrová, znalkyně díla Emila Holuba, ji neznala. Dělal se dřív ty knihy nějaké hezcí a fortelnější, zjevně nešlo o spotřební zboží, ale zase si je mohl dovolit jen málokdo. Na závěr dne dorazila paní Blažičková pro pár výtisků knihy *150 Years of Hidden Ties Between Koreans and Czechs*. Naštěstí autem, každý výtisk váží skoro kilogram. Za ten název se omlouvám, ale nemohu za něj. Vymyslel si jej na poslední chvíli objednatel a dost tím narušil mé geniální řešení obálky.

● **10. února** za mě starší synek vykonal cestu z Jalny do Časlavské a donesl mi únorová čísla našich dvou SF/F periodik. Mezitím se mi ozval Pavel Mandys z Magnézie Litery, že by

chtěli posuzovat mou korejskou knihu, a Franta Houdek poslal další vědu. Hned ji posílám naší zlaté ilustrátorce.

● **11. února** se u mě zastavil Petr Krejzек, vedle Brjusovů (kterého sázel, graficky obstarával a o rok zdržel ☺) si odnesl i pár Breuerů pro Pavla Vachtla a další Živlity. Tak jsem ho vybavil i knihami pro Sodovku, nemá to na Bořislavku daleko.

Jirka Olšanský mi poslal svou novou divadelní hru, ale kdy se k ní dostanu, nevím, nějak se mi tu nahromadila četba.

● **12. února** jsme tu po čase měli nádherný slunný den, skoro lituju, že jsem nevyšel z domu. A volal mi Vašek Vlč st., že mu spořitelní portál George odmítá zaplatit Interkom, asi nějaká porucha, pár předplatitelů s účty u ČS už si letošní Interkom předplatilo.

● **13. února** poslal Miloš Ferko dvě recenze. Na Dryák a Útesy křiku, březnový Interkom je hotov, stačí ho jen udělat ☺

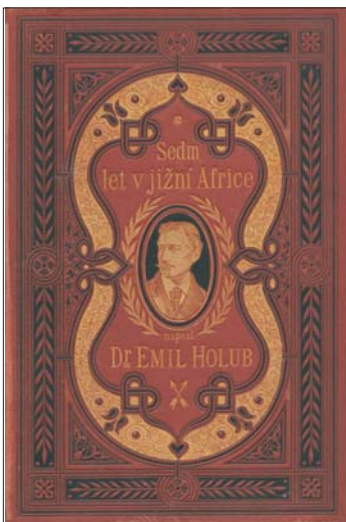
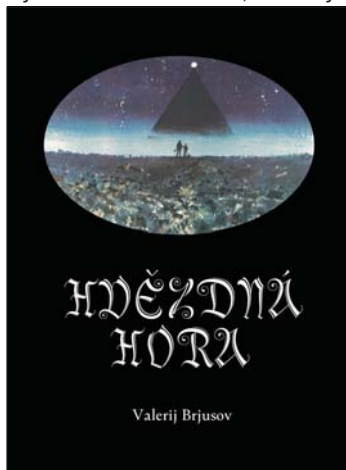
● **14. února** čtu celý den třetí díl cyklu Richarda Šusty o *Válce memů*, tedy o dobrodružstvích Aviena Helma, už to chci dočíst, tak jsem celý rozvrkočený, neoholený a mám dojem, že jsem se zapomněl i navečeřet.

Tak za pět minut sedm (večer) mě Google kalendář upozornil, že začíná virtuální schůzka ostravských a brněnských klubů o Parconu a Bílconu. Neobrátíl jsem list v papírovém kalendáři, a tak jsem na to zapomenul, pak jsem zjistil, že jsem to měl stejně poznamenané špatně se začátkem až v osm. Rychle jsem vyhledal Randalfův mail s instrukcemi na připojení do Microsoft Teams (MT) a poklepal na příslušný link, z nabídky instalovat MT nebo pokračovat přes stávající ovladač jsem vybral tu druhou a už jsem viděl Pavla Mikuláščíka, Míru Janáče, Pavla Poláčka, Aleše Kovala, Blanku Fučekovou, holodoktora Romana Hrušku, samozřejmě svolavatele Romana Krestu a později i Piotra Raka.

Problém byl, že oni neviděli mě, a já se chtěl pochlubit vydanými knihami. Tak jsem zkusil druhou možnost a nainstaloval si také MT. Vše se po chvíli spravilo, ale zase jsem ostatní skoro neslyšel. Nějak jsme to zvládli, info o odložení Parconu/Fénixconu se ke mně dostalo, po domluvě s hotelem se Fénixcon přesunul na termín: 21.-23. května 2021. Později jsem zjistil, že přechod z webového prohlížeče na MT nějak přeměroval zvuk do sluchátek, takže by stačilo si je nasadit ☺

A chvíli potom, co jsme doklábosili, se David Mikuláščík zastavil pro knihy, které jsem mezitím vydal.

● **15. února** se rozbila tchánova polohovací postel, za pomoci sedmdesátiletého externisty z půjčovací firmy (mladší kolegové ulehli s kovidem) rozebíráme starou strašně těžkou a bytel-

nou švédskou a sestavujeme fórovou půjčovací, kterou má v ideálních podmínkách zvládnout přinést a sestavit jeden technik.

Už mám text další korejské knihy povídek od opravdu ujetého autora Pak Mingju, musím na to kouknout, než ho pošlu ilustrátorce, aby z toho nedostala psotník.

Doktor Štarha poslal předplatné IK a členský příspěvek SFK Zebra, bravo, takhle by se to mělo dělat, a koukám, že jej o den předběhl ostravský Středa, jehož peníze dorazily už včera, bravo² ☺

A ozvala se mi Jarkova starší dcera, má zájem o Interkomy, kde píšeme o jejím tátovi, pár výtisků toho čísla dotisknu.

A už vím, proč jsem před týdnem nemohl najít výběry Světelných ruků, vyšly jako přílohy Interkomů...

● **16. února** jsem dostal obálky zahraničních vydání knihy Castella, tak si snad neuděláme ostudu. A večer se mi zlomil zub, už jsem zřejmě také po záruční lhůtě, a do toho mi s fantastickými nápady podpořenými lahví vína, asi ne jednou, volají LAW a Petr Krejzек. A aby toho nebylo málo zemřel Jan Sokol (1936 – 2021), český filosof, překladatel filosofických textů, vysokoškolský pedagog, publicista a politik. Znalí jsme se z VÚMSu, pak jsme šli každý jinou cestou.

● **17. února** dorazila březnová věda, je čas vrhnout se na další, tedy už březnový Interkom.

Vracím se z pošty, pár předplatitelů ještě nepoužívá IB, ale složenký, a volá mi synek, zda nám také nejde Internet, také, takže asi klekly Pe3ny, on nemůže pracovat, tenhle problém já nemám, Interkom ještě není v mracích (na cloudu).

Smůlu má i projekt Jardy Olši o Emilu Holubovi, obávám se, že jeho seznam připomínek na Gmailu také neotevřu, zlaté časy Outlooku ☺

Ondřej Šefčík si všiml, jak se zase naplnilo jedno SF proroctví, konkrétně zápletka Křížníku Thor, v Lidovkách píšou: Čína chce ochromit vojenský průmysl USA omezením vývozu vzácných zemin:

https://www.lidovky.cz/svet/cina-chce-ochromit-vojensky-prumysl-usa-omezenim-vyvozu-vzacnych-zemin.A210216_173521_In_zahranici_Iros

Večer dělám pro Zuzku Hlouškovou soupis jejich článků v Interkomu, docela se jich našťáralo.

● **18. února** mi zavolal Miloslav Havlíček, že mu manželka vyzvedla výtisky *Hvězdné hory*, naše úžasná Česká pošta dokáže nezastihnout doma důchodce 80+ uprostřed pandemie.

Já naopak v kaslíku našel další poukázku, tentokrát od ostravských přátel, do 12. března budu muset na poštu znovu, ale nevdá, spojím to s cestou pro knihy z Hosta, ti je posílají ja-

ko balík do ruky, což prakticky vždy znamená, že si je tam vyzvednu vlastní rukou. A večer další dlouhé povídání s Petrem a pak s Longinem o tom, jak je Havlíček nedoceňný.

● **19. února** neteče voda... všichni tu zahyneme... Ale zase proti všemu očekávání dorazil balík do ruky, pro který jsem nemusel na poštu, a v něm... kniha Teda Chianga: *Výdech*. Musím rychle dočíst Silverbergovu (pekelně drahou) *Tvář vod* a pak si dopřát čistý požitek z Chiangových textů.

Na FB u textu o VIP bafuňářích (s Prymulou) a prostých fanoušcích Slávie objevuju rok starou Bidlovu fotku. :-)

● **20.-21. února** čtu a komentuju recenze Pavla Kosatíka z osmdesátých a devadesátých let. Mohla by z toho být zajímavá e-kniha.

Půjčovna štaflí mi najednou přijde jako zajímavý podnikatelský záměr...

● **22. února** přijela dodávka rozváčky vína a přivezla od Zuzky exkluzivní portugalské *Taylor's Fine Tawny Port* za to prohlédávání Interkomu.

Večer jsem z Juraje Malíčka vymámil jeho doslovy ke slovenskému vydání knih Teda Chianga. A Kris nakreslila a posla-la ilustrace k vědecké rubrice.

● **23. února** se mi ozval Mirek Dvořák s dotazy okolo Mloka 2020, tak snad se už chystá jeho vydání...

● **24. února** se mi ozval Zdeněk Pobuda, nějak jsme v tom novoročním blázinci zapomněli na rukopis Martina Gilara *Dotyky molekul*, musím na něj zakleknout, hned jak odešlu tenhle Interkom, ale čekám jen radostné čtení...

A zaslechl jsem v Českém rozhlasu Plus, že byly uděleny ceny Muriel, ale online na webu České televize. Pořadem provázela Ester Geislerová a Johana Ožvold. Více na poslední straně.

● **25. února** jsem konečně vyřídil poděkování rodiny Jarka Mosteckého klubu KLF Ostrava za jejich účast na pohřbu. A hlavně Interkom je hotov, tedy až na korektury.

Zdeněk Rampas

Odposlechnuto

Starý Řím, křesťani předhození lvům. Strašlivý řev, stříkající krev a když se prach usadí, na zemi leží rozsápaní lvi.

V loži se zvedne imperátor a křičí: „Říkal jsem křesťany, ne křesťanské demokraty.“

Policista: „Viděl jste něco neobvyklého?“

Svědék: „Jednou jsem viděl delfína s kloboukem.“

Policista: „Já myslím tady.“

Svědék: „Ne, delfíni žijí ve vodě.“

Začalo natáčení filmu Arvéd

Ivan Adamovič na FB napsal: *Tak tohle by mohlo být zajímavé. Začalo natáčení filmu Arvéd o životě kontroverzního okultisty a kolaboranta s nacisty Jiřího Arvéda Smíchovského (JUDr et ThDr et PhDr). Film se opírá o knihu neprávem přehlíženého spisovatele Jana Poláčka a na režisérské stoličce poprvé zasadne (plus spolupráce na scénáři) nejlepší český komiksový scenárista Vojtěch Mašek.*

Protože Interkom našťestí Honzu nikdy nepřehlížel, přinášíme rozhovor o jeho prvním filmu.

Kdy jste poprvé narazil na příběh doktora Arvéda Smíchovského a v čem vás fascinoval, že jste se rozhodl napsat knihu Malostranský d'ábel?

Při psaní nejsem nijak žánrově vymezený. Jisté ale je, že ze všeho nejdůležitější je najít dobrý námět. Musí být tak silný, aby mě donutil sednout k počítači a psát až do smysluplného konce. Pro mě to v tomto případě znamenalo najít osobnost, která mě zaujme a cítím k ní empatii. Potom následuje obcházení archivů, sběr informací a třídění materiálů. Tak se mi podařilo napsat třeba knihu o spisovateli Ladislavu Fuksovi nazvanou *Příběh spalovače mrtvol*, ale zajímal jsem se třeba i o židovského hrdinu Fredyho Hirsche... A Jiří Arvéd Smíchovský? To mě oslovily životní příběhy představitelů českého hermetismu. Prvním byl náš nejznámější theurg Jan Kefer, který je zpolarizovaný díky svým magickým zásahům proti astrálu Adolfa Hitlera. V souvislosti s ním jsem si v knize pana profesora Milana Nakonečného *Novodobý český hermetismus* přečetl i o Arvédovi. Uvědomil jsem si, jak silný a nadčasový byl jeho životní příběh. Trvalo to ale několik let, než jsem se k němu vrátil a začal psát.

Foto z natáčení (Kristýna Strejcovská)

U Arvéda jste uveden jako spoluscenárista, jak dlouho /od kdy/ se rodil filmový příběh?

Poprvé jsem se s režisérem Vojtou Maškem a producentem Tomášem Michálkem sešel v dubnu roku 2017 v kavárně Lucerna. Pár let už tedy uplynulo. Do první klapky skoro čtyři. Nevím, jestli je to moc nebo málo, ale jak se časem seznamuji

Režisér Vojtěch Mašek a Jan Poláček v Arvédově pokoji v hotelu Esplanade (foto Kristýna Strejcovská)

s filmářskou prací, tak spíš asi málo. Záměrem nebylo točit velikofil s řadou náročných dobových exteriérů, tak jak jsou popsány v knize. Mělo jít spíše o komorní drama, o faustovském propadnutí peklu.

Dostal jsem námět, napsal pár ukázkových obrazů, a protože mezi námi vládla shoda, začal jsem pracovat na první verzi scénáře. V určité době jsme se začali s Vojtou Maškem pravidelně scházet a probírat naše nápady. A já začal přepisovat a upravovat. Brousit dialogy. Vytvářet další verze. Potom se zapojili dramaturgové. Je to taková nikdy nekončící práce, do které se promítají náměty a poznámky řady spolupracovníků. Jestli mě dřív tížilo, že jsem na celou knihu sám až do jejího předání nakladateli, tak ve filmářské práci není o zpětnou vazbu nouze. Ale užil jsem si to a ironie v tom, co říkám, není ani kapka.

Nakolik je obtížné mapovat osudy skutečného a navíc záporného hlavního hrdiny?

Jiří Arvéd Smíchovský se může zdát na první pohled veskrze záporným hrdinou, ale pravda je jako vždy a ve všem někde uprostřed. Kromě prokázaných trestných činů, které vedly k jeho odsouzení, je v jeho úředních dokumentech též výčet obvi-

Tam dole je spousta místa

nění, která byla svědecky vyvrácena, je tam rozsáhlé nevěrohodné udání Arvédova přítele, ze kterého číší mstivá nenávisť, a jsou tam i dobrozdání o Arvédově nezištné pomoci za okupace... Zdá se, že mezi potrestanými podle retribučních dekretů nebyl zase tak výjimečný a není důvod, aby zanechal tak výraznou stopu jako jeden z největších zloduchů naší historie.

My ale můžeme pochybovat o výpovědní hodnotě spisu, o tom, do jaké míry zápisy odpovídají realitě. Arvéd byl totiž poté, co spolupracoval s okupanty, i spolutvůrcem vznikající komunistické tajné bezpečnosti. Byl využit v řadě procesů se skutečnými kolaboranty, ale i pro nastupující režim nepohodlnými osobami. Svědčil údajně u asi čtyř set poválečných soudů a na cele tvrdil, že zapřičinil smrt desítek lidí. Jeho vlastní proces se neustále odkládal a on doufal, že čas otupí hrot spravedlnosti. Hrál hru, která se mu posléze vymkla z rukou, a tak se snažil za pomoci černé magie přivolat na pomoc i d'ábla. Pro mě to znamenalo pokusit se Arvéda pochopit a za pomoci faktů, dobových reálií a fantazie vytvořit příběh.

Důležitou úlohu zde hraje dobová atmosféra, období dvou totalit, vystupují zde reálné postavy, jak se to vše dařilo převést do scénáře, nakolik bylo obtížné psát – připravovat dobový snímek?

Pro mě to bylo jako psát svým způsobem další knihu. Pro filmové účely zkomprimovanou, soustředěnou na dialogy a akcentující některé skutečnosti. Vždycky jsem se snažil, aby byly podloženy historickými událostmi. Svým způsobem má tedy všechno, co je ve scénáři, jistý reálný základ. Detaily jednání zúčastněných osob ale autentické samozřejmě nejsou, ty ze soudních spisů nevyčtete.

Na co se můžou diváci v kině těšit v rámci mystického dramatu Arvéd, co je v kině čeká?

Já věřím, že to pro mnohé bude překvapivý příběh muže, ze kterého okolnosti a dobový tisk stvořily d'ábla. Mám ale pochybnosti, jestli jím nebyli spíše ti, co ho používali jako nástroj.

Arvéd mohl být jen sečtělým člověkem oslnujícím společnost svou pamětí a širokými znalostmi. Mohl být známý v úzkém kruhu lidí sdružujících se v tajných okultních společnostech. Žil ale v době dvou totalit a ty poznamenaly jeho charakter. Jeho hnacím motorem byly vysoké ambice. Chtěl být slavný. Toužil, aby jeho jméno bylo v naučném slovníku. Možná si skutečně přál vyniknout za každou cenu... i za cenu konání zla.

Je mi blízká imaginace v tvorbě režiséra Vojtěcha Maška a věřím, že tenhle příběh je stvořený přímo pro něj. Práce na scénáři v jednu chvíli končí a já se těším, až postavy ozijí na plátně.

Cinemart.cz

Odposlechnuto

Rozbíhá se akce STUDOŠ (studenti do škol), což je určitě chvályhodné, jen při pomýšlení, že to budou organizovat stejní lidé jako INDOŠ, jednoho trochu zamrazí.

Grob

(A dopadlo to jako vždycky. Pozn. red. po uzávěrce)

Nejlepší výsledky v boji s kovidem mají země, kde jsou premiérkami ženy. A nejhorší, kde mají premiéry Slováci. **JYRKA**

V prosinci 1959 pronesl slavný fyzik a nobelista Richard P. Feynman na výroční konferenci Americké fyzikální společnosti přednášku, která předběhla o pár desetiletí dobu. To se lidem, tak chytrým jako byl on, stává dost často. Zvlášť, když ta doba byla – a vlastně dosud je – oslněna vším velkým, ještě raději největším. Něčím super. Nebo mega a giga, jak zní předpony označující věci, projekty a cíle miliónkrát – co, miliardkrát! – větší, rychlejší, účinnější než ty běžné. (Prostořeká čeština si pro ty gigantické počty vynalezla půvabné slovo bambilion, jež označuje hodnotu tak velkou, že je prakticky i teoreticky nepoužitelná. Možná i proto ho akademický ani etymologický slovník, dokonce ani wikipedie neznají.)

Feynmanova přednáška nesla název „There's Plenty of Room at the Bottom“ a přeložil bych to „Tam dole je spousta místa“. Byla o světě tak malém, že si obvykle nemáme vůbec důvod představovat, jak malý je. Šance, že přednáška zaujme jiné lidi než hodně specializované fyziky, tudíž byla taky malá. Mezi námi běžnými smrtelníky to tak chodí, raději máme velké požadavky než jen malé. Malé kroky pro člověka nás vzrušují, leda když jde o došlápnutí na povrch Měsíce, teprve to z nich činí velké kroky pro lidstvo.

Fyziky však Feynmanova přednáška inspirovala. V osmdesátých letech se zrodil koncept technologií fungujících na úrovni atomů a americký inženýr K. Eric Drexler je pojmenoval nanotechnologie. Do té doby užívané předpony označující hodně malé věci mili- (tisícina) a mikro- (milióntina) tak doplnil další stupeň nano- (miliardtina).

Milimetr si představí každý, mikrometr jakž takž taky, ale nanometr? Snad jen porovnáním: je tak malý, že kdyby průměrný člověk měřil jeden nanometr, pak by všichni obyvatelé Evropské unie měřili dohromady necelý půlmetr, tedy asi jako průměrný zahradní trpaslík. Mohl by se jmenovat Nano, ostatně právě z řeckého pojmenování trpaslíka (vávoš, nános) slovo pochází.

Jak už to chodí, nanotechnologie i samotného nano se zmocnil marketing, jedna z nejmocnějších sil moderní doby. Nano na nás skáče odevšad: můžeme si koupit nanohoubičky, nanoparní čistič, nanoleštěnku na auto. Za 450 dolarů je ke koupi kapesní poloautomatická pistole Beretta Nano ráže 9 milimetrů (tedy v nanosvětě 9 milionů nanometrů). Indická automobilka Tata vyrábí model Nano, se kterým zaparkujete všude, má na délku jen 3,10 metru, tedy 3 miliardy a 10 milionů nanometrů. A nad hlavami nám létají nanosatelity, takové družicové smeti, v průměru vážící kilo a měřící 10 centimetrů; abychom si to snáze představili, je to miliarda nanogramů a 100 milionů nanometrů.

Nejnověji nám koronavirus – v nanosvětě je to docela urostlý týpek, má asi 100 nanometrů – nadělal do slovníku nanoroušky a nanorespirátory.

Co ještě přijde po nich? Tam dole je fakt spousta místa.

Jaroslav Veis / LN

Kim Onsu: Skříň #13

Pouští-li se někdo do četby této sbírky korejských povídek tak jako já proto, že by se rád dozvěděl něco o „korejskosti“, bude bezprostředně nejspíš zklamán. Vedoucí týmu překladatelů v doslovu upozorňuje, že právě tohle začíná být v Koreji považováno za zastaralé a prostě to přestává být v módě. Dočkáme se proto pár mírně exotických reálií a ozvuků sociálních vztahů přeci jen odlišných od těch našich, ale jinak autor ve svých povídkách vychází hodně vstřícně očekávanému mezinárodnímu publiku a jeho kusým a nahodilým znalostem. Nemusí to ovšem být jen vypočítavost. Nepříliš schopný zaměstnanec jakéhosi podivného státního výzkumného ústavu (jinak též vyprávěč knihy) se probírá složkami lidí, kterým se dějí divné a nepochopitelné věci. Chtějí se stát kočkou, měsíce spí, nebo jim z těla roste ginkgo a podobně. Jejich více či méně kuriózní příběhy se neodehrávají zdaleka jen v Koreji a vyprávěč je navíc často svým komentářem vsazuje do širších kontextů, takže spíše neurčitě kulturní zakotvení zde má i svůj vnitřní důvod.

Podobný způsob vyprávění, kdy se v zásadě realistický a vážně míněný děj prolétá uličkami křivolaké fantasknosti, byl u nás asi nejvíce zpopularizován románem *Sto roků samoty* Gabriely Garcíy Márqueze. Ale i když oba romány shodně staví na konfrontaci se zastarávajícími společenskými formami, snad nemůžou být rozdílnější. Márquezovi Buendíové vědí, i když se možná fatálně mylí, a věří, i když možná v bohy dost podivné, a toho, co poznávají, se s nesmírnou, umanutou silou drží, ať jsou konce, ke kterým je jejich zatvrzelá vůle přivede, jakkoliv trpké. Hrdinové Onsu Kima jsou fatalisté úplně jiným způsobem, osudu se pasivně poddávají, neještě nevěří, že by svůj život mohli ovlivnit, dokonce už ani neuznávají, že by světu šlo, byť na zcela elementární úrovni, porozumět. Nejde však, což je důležité, o jejich subjektivní prožitek, který by byl důsledkem nedostatečného charakteru.

Vyprávěč knihy označuje lidi, jejichž složkami, které jsou uloženy ve skříni z titulu knihy, se porůznu probírá, jako „lidi se znaky“, *symptomery*. Je to v kontextu teorie, že lidstvo se dostalo pod tlak okolního prostředí a začalo se evolučně vyvíjet. Podstata nepochopitelnosti světa však nespočívá v tom, že netušíme, proč najednou někteří lidé jedí sklo nebo pijí benzín. Klíčové je, že podobné změny nikoho nezajímají. Lékaři bezradně krčí rameny, vědci informace bagatelizují a vytěšňují a pisatelé nedělních příloh jsou patrně na dovolené. To je samozřejmě směšná představa. Zvláště v dnešní zbyrokratizované vědě neustále někdo hledá témata, která by „zpracoval“. Možná by se dalo uvažovat, zda podobná odlišnost není v korejské kultuře sociální tabu, ale nepřišlo mi, že by text knihy poskytoval pro podobný výklad oporu. Systematický nezáměr o *symptomery* je jedním z předpokladů knihy, hodně se o něm mluví, ale ve skutečnosti zůstává nerefléktován.

Pro mne jako pro západního čtenáře je však velmi dobře srozumitelný, protože metaforicky zobrazuje určitý typ krize, do které se naše civilizace postupně dostává. Připomíná to situaci, do které se v novověku dostala etika. Scholastičtí teologové přijali a rozpracovali Aristotelovu teorii založenou na

substanci, tedy představě, že občiny (například a zvláště „člověk“) mají jakýsi trvalý a neměnný obsah. Myslím, že důvodem, proč se oproti jiným myšlenkovým systémům prosadila právě takto pojmávaná etika, nebyla nutně její pravdivost, možná stačila jen její neobyčejná schopnost věci vysvětlit: při vhodném používání dokáže pomocí racionálních argumentů rozhodnout i otázky, u kterých je bezprostředně obtížné nalézt nějaká nesubjektivní vodítka. Proto morálka, kterou tato etika ustavila, přežila dokonce několik století poté, co byla filozofie, která je jejím základem, odmítnuta.

Ještě v druhé polovině 20. století byla představa, že je člověk autonomní existencí, jejíž lidskost nemá žádný vnější a nezávislý základ, přijímaná jen sporadicky, takže osvícení spisovatelé (u nás třeba Egon Bondy) sváděli se substančně chápáním výkladem lidského života tuhé boje. Nemyslím si, že vyhráli; spíš jen ospravedlnili stav, který se nakonec vyvinul jiným způsobem. Etika, která pomocí vhodných rozlišení dokáže (přínejmenším na teoretické úrovni) rozhodnout většinu dilemat, nás nakonec unavila. Myslím, že když se náš život stal na fyzické rovině pohodlný, nechťejí už se lidé namáhat ani duševně. Dneska vede jakákoliv netriviální etická otázka jen k souboji čistě subjektivních názorů – stačilo pár desetiletí a nikoho ani nenapadne, že vůbec mohla existovat metoda, jak morální konflikty rozhodovat racionálně (lidé se pochopitelně chovali jen zřídka podle toho, co jim radil jejich rozum, ale přínejmenším následné hodnocení jejich činů čistě subjektivní nebylo).

Tento exkurs do historie uvádím proto, že se mi zdá, že *Skříň #13* reflektuje podobný vývoj, ke kterému dochází v oblasti poznání. Změny, kterými procházejí *symptomeři*, jsou nepochopitelné, protože – přínejmenším jako ideální, autorem očekávaní čtenáři – podvědomě *chceme*, aby byly nepochopitelné. Novověk odmítl scholastickou metodu poznání ve prospěch metody přírodních věd; a dosáhl s ní v oblasti fyzického světa podobně fenomenální schopnost věci vysvětlovat jako aristotelovská scholastika v etice. Ale když porovnáme dnešek se společností z ještě poměrně nedávných dob, zdá se mi zřejmé, že začínáme být unaveni i poznáním. Podobně jako etika i poznání zavazuje. A podobně jako členitá etika je i rozsáhlé poznání únavné, možná dokonce pro řadu lidí i skutečně nezvládnutelné. Rozpad středověkého myšlenkového paradigmatu způsobily nesmiřitelné etické konflikty, které nakonec vedly až ke vzniku protestantismu. Dnes si myslíme, že můžeme být na konci novověku, protože jsme svědky noetické krize, kdy argumentace přírodovědným poznáním podobným způsobem ztratila relevanci. Fyzickou evoluci lidského druhu pak Onsu Kim používá jako zajímavou metaforou společenského vývoje.

Nechci ovšem tvrdit, že podobný literárně-skeptický pohled je nutně znakem porážky, selhání moderního světa. Vzpomínám na proslov, který měl v roce 1998 Václav Malý na Václavem Havlem pořádané konferenci *Fórum 2000*, kde hovořil způsobem tehdy i dnes neobvyklým o tom, co znamená svobo-

da. Vykřádal ji jako „osvobození od výkonu“, tedy od nutnosti něco si dokazovat nebo odvozovat představu o svojí hodnotě od názoru druhých. Ke svobodě vede „mír v srdci“, tedy smíření se sebou samým. Úspěch moderního světa je odvozen od aktivity a je to možná přístup, který se ocitl v krizi – přinejmenším je tak ve *Skříni číslo 13* reflektován. Ale i když je metaforické, nezřídka až lyrické vyjádření podobné zkušenosti autorovy nápaditě a čtenářsky zajímavé, není popis krize to, co by nás dramaticky uspokojovalo. Biskup Malý tehdy nabídl specifický křesťanský východisko. A mě zajímá, jakým způsobem na krizi, kterou autor *Skříně* tak plasticky evokuje, vlastně zareagují jeho postavy.

Typickým důsledkem agnosticismu je v knize samota. Postavy odmítají společnost, které je vytvářeno „zvenku“, protože je v tom či onom smyslu násilné. Budiž, to lze pochopit, lze s tím i souhlasit. A nabízí nám autor něco místo toho?

Přišlo mi, že kritický tón během knihy nabírá na síle (ale možná je to jen důsledek opakování některých motivů), nicméně autor se nenechá zlákat až k nějaké formě odmítnutí společnosti jako takové. Vytvářet autentické společnosti je ovšem velmi obtížné: jaké průsečky mohou mít jeho *symptomeři*? Autor má sklon se podobné otázky vyhýbat. Snaží se nám, a to dosti obratně, ukazovat situace z různých úhlů pohledu. Například jeho hrdina, který veškeré děje komentuje, je neúspěšný řádně, takže je autor mimo podezření, že by nám snad jeho očima vnucoval svůj názor. Je na nás, co budeme brát jako vážný hlas autora a co jen jako prvek charakterizující postavu. Podobně hromadí a splétá různé paranoidní teorie, sociální jevy a existující instituce, z kterých vytváří primitivní, náznakové mýty. Tém se na jednu stranu parodicky vysmívá, ale současně jimi uznává naši antropologickou potřebu vysvětlení a smyslu.

Povídky z větší části knihy spolu souvisejí jen volně, nepropojují se, většina postav se objeví jen jednou, autor nepoužívá žádnou zvlášť důmyslnou kompozici, průběžný příběh hlavního hrdiny vidíme jen v náznacích. Teprve v samém závěru knihy se děj scelí a zrychlí, ale paradoxně jde jen o další zastírací manévry. Téma *symptomerů* se totiž z knihy postupně vytrácí, pečlivě budovaná bázeň z neznáma, které představuje další evoluční vývoj člověka, je nahrazena jednoduchým napětím. Závěrečný fragment thrilleru je sice opět nápaditě podaný, ale ve své vnitřní podstatě je vlastně podružný. Autor jako by se nás snažil přesvědčit, že když bude mít kniha uzavřený konec, znamená to, že má i srozumitelný závěr. Nabízí se vysvětlení, že jde o neumělost, ale zdá se mi, že podobných paradoxů je v knize příliš mnoho, než aby mohlo jít o náhodu: *Symptomeři*, kteří mají být reakcí na měnící se prostředí, jsou v něm dokonce schopni obstát mnohem méně než běžní lidé. Jediným člověkem, který je ochotný hlavního hrdinu chápat a brát jako rovnocennou lidskou bytost, je zločinec, který ho má oloupit.

Postavám, které se přibližují k navázání nějakého vztahu, je jejich snaha zvětškovat narušena. Agnosticismus v knize vede k bezvýchodnosti, téměř predestinaci.

Postmoderní pojetí tvrdí, že jak se světa ptáte, tak vám odpovídá. Ptáte-li se vědecky, odpoví vědecky, ptáte-li se astrologicky, odpoví astrologicky. Onsu Kim tento princip obrací, jako by se nám snažil ukázat, že odpovídá-li svět určitým způsobem, je takový. Mám fantasticky založené příběhy rád, ale zde je fantazie přivedena až na hranice zneužití. I díky příběhům jsme si osvojili zásadu, že lidi a události nemáme hodnotit podle jejich vnějšího zdání, ale podle jejich záměrů a vnitřní hodnoty.

Nelze ale tvrdit, že jen způsob našeho vnímání určuje, jaký svět je a co se v něm děje. Ochotně připustím, že na světě existují lidé, co místo vody pijí benzín a prospívá jim to. Jenže autor epistemologické krizi, kterou svými fantastickými motivy vytváří, podléhá – a podle všeho se zdá, že to dělá vědomě nebo i vypočítavě. A nerad bych skončil jen u závěru, že tato sbírka povídek představuje jen sřizovou společenskou kritiku. Možná by to s ohledem na důraz, který jihokorejská společnost klade na výkon a úspěch, nebylo nemístné, ale z literárního hlediska je to vysvětlení triviální.

Začnu tím, co je na knize jednoznačně dobré: evokace prostředí, charakteristiky postav, odvíjení nepředvídatelných, mírně vyšinutých dějů. Autor je dost dobrým vyprávěčem na to, aby jeho povídky měly kouzlo. Je to kouzlo omezené na jednotlivé, izolované prvky, což ale není málo, protože radost z vyprávění, dokonce i když případně zcela nenaplní svůj potenciál, má stále svoji hodnotu. Navíc je zde určitá (z pohledu naší kultury) nestoudnost, s kterou jsou zachycovány „divné“ události – i díky ní jsem se při čtení nenudil, protože je to dobrý způsob, jak vystihnout vyhrcozenou, existenciální situaci. Zvláštní rozvolnění vztahu k realitě také umožňuje vytvářet nové a občas značně neotřelé metafory, což je v situaci, kdy občas máme dojem, že už jsme slyšeli a zažili všechno, osvěžující. Jestliže jsem na začátku zmiňoval, že od knihy nelze příliš očekávat „korejskost“, neznamená to, že by jí nebyla vlastní jiná „exotičnost“.

Všechny tyto prvky se dobře osvědčují v jednotlivé povídce, kde vyvolávají zvláštní, trochu melancholický dojem velikosti a nepostižitelnosti světa (jak ho u nás známe třeba z některých, byť na úplně jiných základech založených povídek Karla Čapka). Každý si z těch impresí může najít vlastní východisko, to je ten krotký, nenápadný půvab literatury; a samotné potěšení ze čtení proto fungovalo dobře. Ve sbírce podobných povídek ovšem tyto prvky fungují paradoxně méně. Očekáváme, že z jejich seřazení vedle sebe povstane ještě nějaká další, odlišná kvalita, aby se jednotlivé etudy neproměnily jen v manýrismus. Jednotlivý prvek, který se mi zdá být nejzřetelnější, je rozhořčení. Objevuje se v mnoha podobách, od tichého pozvzdechu postav, které našly ve svém osudu útěchu, po expli-

Jak s rourou

citní kritické komentáře. Od zjevných nespravedlností po stejně zjevně falešnou sebelítost. Ale ať už se stane cokoli – většinou je to něco špatného, občas něco dobrého – výsledkem je vždycky vědomí nesprávnosti. V jednotlivých povídkách se většinou ožívá jen na pozadí, snad jako jakási neurčitá touha po utopii, ale v jejich celku vytváří zjevnou frustraci.

Přijde mi, že autor si nedokázal uvědomit, že žijeme ve zvláštní dichotomii: V našem světě draci nejsou, ale ceníme si příběhů, kde se ukáže, že pravdu měl ten, kdo říká, že jsou. Ale v příbězích o dracích obvykle nejde o to ukázat, že draci existují, to je jen východisko pro další obsah příběhu. Nebo je to, jako kdyby někdo napsal grálový příběh, ve které ale žádný z protagonistů není podroben zkoušce, která by ukázala, zda je Grálu hoden, všichni jsou odmítnuti, aniž by se k němu třeba jen přiblížili. Ano, takový příběh se jistě může odehrát, ale proč by vlastně měl být vyprávěn? Podobně je frustrace ze světa pochopitelná, ale není-li nějak dramaticky využita, vede-li pouze k zákonité samotě, je banální. Struktura knihy je dost členitá a neurčitá, aby nám umožňovala vnášet do ní vysvětlení typu „hrdinovi je odepřeno X, protože nenaplnil Y“, ale zdá se mi, že to jsou jen dodatečné racionalizace, které by byly podobně nevěrohodné jako už zmiňovaný závěr knihy sám, který se zdá být formálně v pořádku, ale souvisí jen s rekvizitami knihy, ne s jejím obsahem.

Nyní by se mi hodila znalost korejského kontextu. Je vykřikem čist knihu více alegoricky než u nás? Odkazuje neschopnost postav plnohodnotně projevit city a ztvárnit prožitek na nějaká tradiční literární omezení? Nebo je to naopak důsledek ještě nevstřebaného šoku ze střetu se západní kulturou? Nebo by se mi hodilo poučení od jiných čtenářů. Očekávám příliš? Četl jsem málo pozorně a něco mi uniklo? Nebo jsem dokonce zvolil špatnou perspektivu?

Máme-li věřit krátkému komentáři za poslední povídkou, lze z pohledu hlavního hrdiny brát celou knihu jako jakýsi složitý proces očišťování, který má nakonec vést – volně vzato – k onomu míru v srdci, o kterém kdysi mluvil biskup Malý. Podobně jako u *symptomerů* nemá smysl ptát se po „důvodech“ jejich proměn, tak ani v našem životě nemá smysl hledat „oporu“ ve světě. Je-li tomu skutečně tak, pak si dovolím podotknout, že nám jeho sbírka povídek poskytuje žalostně málo předpokladů pro to, aby se úkol, před který nás staví, dal zvládnout. Protože, bráno z literárního hlediska, autorova ústřední metafora *symptomerů* selhala. I když se v řadě jednotlivých případů dílčím způsobem osvědčila, nedokázala ji nakonec využít žádným jiným způsobem než postupným rozvíjením posloupnosti nepoznatelnost – frustrace – samota. Nejde přitom o to, že s podobným vyzněním nesouhlasím. Potíž je v tom, že samo o sobě má jen dost chabý dramatický potenciál, ať už byla *Skříň #13* jinak v řadě jednotlivostí jakkoliv zajímavá.

Přiznávám, že jsem knihu dostal jako dárek od vydavatele, čímž jsem se nechal při psaní tohoto zápisku ovlivnit. Kdyby nic jiného, tak jsem si díky tomu knihu opravdu přečetl.

Jiří Grunt

Kim Onsu: Skříň #13, Nová vlna, Praha, 2020, překlad Miriam Löwensteinová a kolektiv, 248 str., 240 Kč

Plynovod Nord Stream 2 je před dokončením a Němci, kteří zařídí jadernou energetiku, protože se bojí vln tsunami, se těší na zemní plyn – jakkoli to je divné, protože zemní plyn není zrovna nejzelenější palivo. Proti dokončení brojil Donald Trump a jeho nástupce Joe Biden se na věc dívá stejně: Nord Stream 2 je pro Evropu špatný.

Argumentaci by měl přesvědčivější, kdyby Amerika nenabízela Evropě biřidličný plyn, pravda, za více peněz, ale očištěný od ruského vlivu. Pro Nord Stream 2 horují vlastně jenom Němci. Ukrajinci zuří, Poláci jsou proti, nevrlí jsou Francouzi. Kdyby ale Německo teď nechalo rouru rourou na dně Severního moře, prokázalo by takřka psí věrnost Americe za to, že nad ním před pětasedmdesáti lety vyhrála válku a pak mu velkoryse (nejdřív jen západní části) pomohla vrátit se k dominanci nad Evropou. Udělá to Německo?

Bude to zajímavé střetnutí, protože Američané sankcionují firmy účastné na projektu a to může i bolet. Německo může těžko couvnout, protože se svou energetickou sebevraždou došlo příliš daleko. Kdyby se připravilo o zemní plyn, který mu poskytne aspoň oddechový čas před tím, než zelení fanatici sebevraždu dokonají, kolaps by nastal o deset, nejdéle dvacet let dříve, než k němu dojde. Pokud se zelená horečka dengue neunaví a Němci dojdou k závěru, že Hessensko a Bavorsko vlnami tsunami zas tak moc ohrožené nejsou, jak se domnívá paní Merkel.

Jiná věc je, že svým vlivem Německo, potažmo Evropu jako takovou ohrožuje víc Turecko než Rusko a že ho (ji) ohrozí v podstatě každý, kdo si houkne, protože Evropa včetně Německa je zcela bezbranná. Mluvte tiše s velkým klackem v ruce, radil Theodore Roosevelt, americký prezident o dvacet prezidentů zpátky. Evropané včetně Němců hodně žvaní, ale v ruce mají nanejvýš ukazovátka – na poučování těch s velkým klackem, kteří ale o poučování vůbec nestojí. **ON**

Odposlechnuto

Pračka během jednoho praní udělá 1200 kroků. Alespoň podle omylem vypraných hodinek. **Hoonyy**

Na zeď někdo napsal: **KOSOVO SRBŮM!**

Pod tím se záhy objevilo: **SRBOVO KOSŮM!** a pak vedle **KRBOVO SOBŮM!** Umíte si to představit jinde než v Česku?

On: V čem je lepší než já?

Ona: Chceš to v korunách, v minutách nebo v centimetrech?

Pane Bože, vysvětlili mi, jak to, že když kluk přefikne deset holek, je pořádnej chlapák, a já když dám za rok dvěma klukům, jsem hned děvka.

To máš tak. Klíč, který otevírá všechny zámky, to je mistrovské dílo. Ale zámek, který odemknou všechny klíče, je prostě k ničemu.

Volám nashledanou

*Čím dál plují lodi tím těžší loučení
Tím víc tikot hodin v buchar se promění
Buší do mých spánků krev slaná od slzí
Tuší že na dálku milovat omrzí.*

*Lochneska vln se točí a konce nemá
Šestice strun v mých rukách je dlouho němá
Kulatý svět a moře se nedá vylít
Má dvojí břeh a tam uprostřed můj milý.*

*Volám na shledanou, co mi jiného zbývá
Čekám, až kouře šedivá hřívá setká se s pevninou
Volám na shledanou, vrať se z divokých bouří
Vrať se takový, po jakém toužím, neutop lásku mou.*

*Čím dál plují lodi tím těžší loučení
Tím víc tikot hodin v buchar se promění
Buší do mých spánků krev slaná od slzí
Tuší že na dálku milovat omrzí.*

*Lochneska vln se točí a konce nemá
Šestice strun v mých rukách je dlouho němá
Kulatý svět a moře se nedá vylít
Má dvojí břeh a tam uprostřed můj milý.*

*Volám na shledanou, co mi jiného zbývá
Čekám, až kouře šedivá hřívá setká se s pevninou
Volám na shledanou, vrať se z divokých bouří
Vrať se takový, po jakém toužím, neutop lásku mou.*

Neutop lásku mou.

Autorom textu piesne, ktorú spievala Marta Kubišová na sklonku šesťdesiatych rokov, je Bohuslav Nádvořník.

Melódia pochádza zo španielskej piesne La Paloma, ktorú v polovici osemdesiatych rokov zložil baskický komponista Sebastian Iradier.

Nejde teda o jednu z typických dobových „vykrádačiek“ západnej populárnej hudby, ktorá reaguje iba na bezprostredné podnety.

Ide o kolotoč.

Lochneska alebo „terminologicky presnejšie“ staročeská lochneska, je v podobe archaických kuriozít miestami naozaj i dodnes existujúci „karuzel“ „pričapený“ rovno na zem, kde sa prosto a pokojne bez akýchkoľvek výmyslov a výhybiek otáča.

Je to proste kolotoč najkolotočovitejší, jednoduchý, prístupný i najmenším deťom, pri dosadnutí doň vám nekrváca srdce, ani vás nerozbolí hlava.

Pravdupovediac, kým som si ho nenašiel na internete, predstavoval som si zariadenie nesprávne ako zvonkovú dráhu, t.j. kolotoč so zvlínenou trajektóriou pohybu...

Žeby sínus? Figu.

Kdeže ja bych čím goniometriu uchopil?

Postupoval som sledom náhodných asociácií na základe vyššiecitovanej pesničky, pretože ja osobne som sa v živote nikdy so žiadnou lochneskou nestretol, a ak aj áno, nuž by som nevedel, že je to ona: k omylu však našťastie nedošlo, pretože žiaden z kolotočov pre najmenšie decká, s ktorými som mal v rodisku do činenia, neobsahoval figúru draka ani morskej obludy.

Dookola sa na pláci za našim osemposchodovým barákom vpravo od vyše desať rokov rozostavanej materskej škôlky točili iba kone, slony, nosorožce.

Áno, nosorožce.

Ani len na jednorozča sa kolotočiari nevzmohli.

Žiadna fantastika. Realita. Neskorého socializmu.

Ak už totiž draky, nuž lietajúce v povetrí.

Na kolotoči pre veľkých, ktorí vedeli zariadenie riadiť, t.j. šoférovať v ňom stláčaním páky nahor a nadol, ste sa mohli vlnivo vznášať, stúpať a klesať.

Niekedy v drakovi. Inokedy v labuti z...?

Netuším, z čoho to celé vyrábali....

V prstoch mi utkvelo niečo na pol ceste medzi plechom a kartónom.

Buď teda nejaká umelá hmota (tj. dajaký latexobakelit, či iný mirmix-dírnix) alebo výmysel človeka, ktorý sa vôbec nevyzná v tajoch, zákutiach, ba ani len základoch materiállovej techniky.

V každom prípade a jednoznačne: to čo lieta, nie je lochneska, pretože vodné draky, najznámejším spomedzi ktorých je legendárna lochneská príšera, nelietajú, a to prosím pekne z dôvodov pochopiteľných a logických: voda je skvelou prístavacou plochou, avšak bez pevnej opory mimoriadne mizernou štartovacou dráhou.

Hoci teda labute sú schopné sa z nej vzniesť.

Lenže labuť nie je drak. Ani vodný, ani vzdušný. Draky sú predsa mäsožravé, omnoho väčšie a ťažšie.

Ako presne vyzerajú vodné draky zistíte, keď si nájdete staročeskú lochnesku. Stačí zájsť napríklad na adresu. <https://kolotoce-helfer.cz/staroceska-lochnesska/>

Áno, takže teraz už vieme, ako si máme predstaviť príšeru, s ktorou sa potýkal Owain mac Sigurd, hlavný hrdina románu *Útesy kříku* Jaroslava Mosteckého. Potomok Vikinga a keltskej princeznej vyrazí za láskou svojej mladosti na ostrov v severných moriach, pretože od jej matky dostal odkaz, že vo vlnách sa opäť vynorila príšerná hrozba. Mladík neváha, poslušne hlas srdca...

Teda ON ide zachrániť JU pred drakom.

Na zbláznenie ošúchaný námet pojme Mostecký nielen neveriteľne originálne, ale ho aj predovšetkým temer prebásni.

Príbeh je pretkaný úryvkami z eposov, piesní hrdinských, lyrických, popevkov žartovných, drsných i ponurých balád, ktoré vylúdi ruka i hrdlo barda – keltského mnícha Duahana a vikingského skalda Tostiga.

Tito dvaja súťažia, jednoznačným víťazom je ale autor.

Hoci si totiž Mostecký tu a tam vypomohol vzormi, v žiadnej čítanke keltskej či severskej literatúry ním uvádzané „kúsky“ nenájdete; vytvoril texty úplne sám, inšpirovaný atmosférou dávných časov

Asi temer presne sťa Macpherson, keď za hviezdou polárnou stretával sa s Ossianom, tu a tam po prstoch ho klepol, keď lutna zaškripala:

*krá, radšej starou vranou buď
než bys Lindu s Hankom na súd
povolal za krásu, čo stvorila plagiat*

Hej, zasa sme v Čechách. Teda nie celkom. Na severozápade Moravy. Na námestí v Zábřehu na Moravě kam práve dorazil lunapark, ryšavý chlapec odovzdá fúzatému kolotočiarovi nedočkavou dlaňou prevlhnutú vstupenku, usadá na príšeru, zaznie zvonec a chalan sa vrúti do príbehu...

...Nebudem podrobne popisovať peripetie deja.

Asi by som to ani nezvládol.

Zápletka nie je spletitá, už vôbec nie domotaná, autor v texte vládne presnou rukou a preto stihne rýchlo, nie však unáhle triafať.

Kniha je priam nabitá udalosťami a zároveň neskutočne opravdivo básnivá, najmä v prozaických pasážach.

A drsná. Nielen obsahom, ale i formou.

Mne ako Slovákov naplno obnažila neznalosť češtiny.

Lastúrou škeble autor nemilosrdne zodal zo mňa háv ilúzie, krytý ktorým som si myslel, že ovládam jazyk Máchu.

Figur borovú. Zvládam azda zopár vetičiek Krtečka od Zdeňka Millera, nič viac.

Veď neviem nájsť ani primeraný ekvivalent k slovu „hek-nout“.

Mostecký na vyjadrenie akustických prejavov postáv ne nápadne používa niekoľko desiatok synonym.

Väčšmi než všetky príšery a nebezpečenstvá textu ma desí pomyslenie na to, že by som mal onen román prekladať...

Nie, nezvládol by som to. Stroskotal by som so svojou chabou, chatrnou slovnou zásobou na útesoch, bez křiku, mĺkvo uviazol, zarástol chaluhami sťa starý vrak zospodu i z bokov ohlodávaný krabmi, nakoľko vonkoncom nie je mi vlastná rezkosť pnutí kormidla, nuž švih vetra plachtám uniká.

Mosteckého jazyk je to pestrejší, o čo väčšmi v kraji vládnu hmly.

...Apropos, čo sa týka hmiel... marí sa mi, že o knihe som už písal, no načo sa vracáť, nech znie pieseň odznova, hocaj po starom, inak. Tentoraz určite nie recenzia.

Spomienka a pokus o sprítomnenie fascinácie z výkonu autora, ktorý silou predstavivosti doslova a do písmena vykúzlil zhruba v miestach, kde dnes z oceánu čnie kus skaly, celý ostrov s lagúnou, šedivkami a podivne, no premyslene, do seba pozakliesňovanými ľudskými osudmi.

Lagúny v ostrove sa dajú prostredníctvom stavidiel napúšťať a vypúšťať: tento trik technického rázu, pospolu s prírodným javom prílivu a odlivu, umožňuje autorovi miestami pravidelnú, inokedy nečakanú, prekvapivú zmenu javiska, ktorá dodáva dielu svojráznu dramatickosť.

Samozrejme, načim si pritom uvedomiť, že ryšavého chlapca sem doniesla česká lochneska: veľa skúseností načerpal štúdiom hatí, hrádzí a zátaras klasického modelu českého rybníka.

Ak sa nemýlim, na území Čiech a Moravy nejestvujú žiadne jazerá, tj. rozsiahlejšie stále nevysychajúce neprietokové vodné plochy.

A s rybníkom je vždy spätý dôvtip človeka.

Nie, Owain nie je žiaden trulo a predsa...

Ak chcete vedieť viac a ako znela veľa konkrétne¹, čítajte.

Mne pomedzi riadky nevdojak zaznieva dráždivo, krákvavo a kovový temný hlas Marty Kubišovej...

Fascinujúco drsný zamat. Mačka bez kľbka nití. Význam písne presne vrytý posolstvu v oku.

Princezná čaká.... ba dokonca tri.

Sestry bez višni na ostrove posiatom prevažne len machom, prípadne krpatoú víbou.

Plus matka.

A krv nebude sladká, lež slaná od sĺz a mora, a lagúna pevnine ruku podá, tam, kde dym oparu hrivu si ustelie.

Hej, rojčivo a vážne: je to proste o láske a návratoch a o tom, že more sa nedá vyliať z gule do kruhu, lebo sa stále točí, vír krúži ostrovom, pod hladinou lagún ktorého striehne drak sňatý z lochnesky detstva už bez refazí.

Princezná čaká.

Azda je ňou panna, deva, pripevnená na trám, os, kôl, okolo ktorého rotuješ myšlienkami zatiaľ čo vlny brešú na bralá.

Nuž vďaka, žes TY nemotu strunami rozoznel.

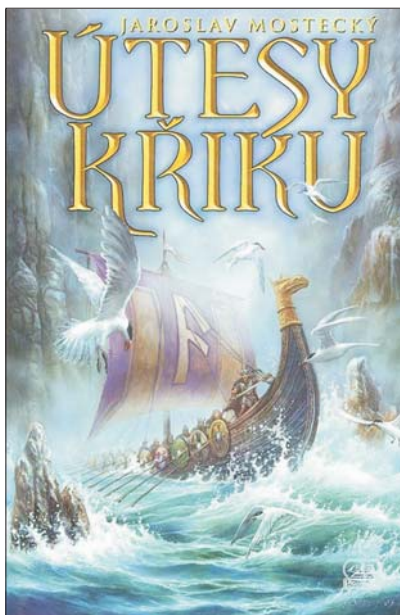
Našfastie nevysvetlím všetko, však?

Ja som tam predsa nebol. Poznám iba labute z kartónu a lacných šplechov.

A na tvoj ostrov zas a vždy vrátim sa rád, by príbeh ma vo var niesol a rozkrútil

I bez lutny tú starú penu nevädnučích šperkov.

Miloš Ferko

¹ Lebo autor bezpochyby konkrétny je. V texte nájdete veľa detailov, ktoré svedčia o tom, že prostredie, o ktorom píše, zažil na vlastnej koži alebo aj vlastnou kožou. Niekoľkokrát, vlastne pri prvom čítaní až otravne často, sa v texte vyskytnú „muchničky“. Čiže drobné mušky, ktoré sa v našich podmienkach vyskytujú najmä v lesoch vysokých nadmorských výšok.

Woody Allen - režisér sci-fi filmů?

Na světě žije mnoho velikánů sci-fi filmů: Steven Spielberg, George Lucas, Stanley Kubrick, Christopher Nolan, Alex Garland... Ten seznam by mohl dále pokračovat, ale asi byste na něm nenašli jedno jméno – Woody Allen. Možná si zařazení na tento seznam tak úplně nezasluhuje, ale jsem přesvědčený, že by se o Allenovi mělo začít uvažovat jako o režisérovi sci-fi filmů; a to i přesto, že jeho díla se často pohybují na hranici několika žánrů: dramata, komedií a romantických snímků.

Woody Allen je plodný spisovatel, herec a režisér, který svou kariéru zahájil před více než šedesáti lety a s jehož jménem se pojí více než 50 filmů. Slávu si Allen vydobyl především svou intelektuální a nejistou osobností ve filmech jako *Annie Hallová*, *Manhattan*, *Vzpomínky na hvězdný prach* a *Hana a její sestry*. Jelikož však jeho dílo je skutečně rozsáhlé a velmi rozmanité, je pochopitelné, že i on se odchytil od romantických komedií zasazených do kulis New Yorku, které ho proslavily, a ponořil se do podivných vod sci-fi.

Allenův jediný skutečný sci-fi film zároveň představuje příklad jeho nejhlubšího zkoumání tohoto žánru. *Spáč* je jedním z Allenových „raných, zábavných“ absurdních groteskních komedií. Jeho postava – Miles Monroe vlastní obchod se zdravou výživou, který se probudí za 200 let v budoucnosti. V doprovodu Luny Schlosserové (hraje ji Diane Keatonová) musí Allenova postava zjistit, co se vlastně stalo, a zachránit svět z područí diktátorského futuristického režimu. Budoucnost, jak ji líčí film *Spáč*, je vlastně propojením a tak trochu i parodií několika sci-fi filmů z 60. a začátku 70. let 20. století, včetně snímku THX 1138 George Lucase. Inspiroval se i veledilem *2001: Vesmírná odysea*, protože se ve *Spáči* objevuje zlověstný android, jemuž propůjčil hlas Douglas Rain, nebo-li nezapomenutelný HAL 9000. Dystopická budoucnost líčená ve *Spáči* si navíc půjčuje určité prvky z románů *1984* a *Konec civilizace*. Nemohu se také vyhnout poznámce, že pro tento film byl odborným, ale neoficiálním poradcem Allena slavný sci-fi vizionář a autor Isaac Asimov.

Ve filmu vládne společnosti tajemný diktátor známý jen jako „vůdce“ – je to stařec oděný v bílé říze. Během 200 let, které uplynuly od chvíle (roku 1973), kdy se Allenova postava podrobila v nemocnici rutinní operaci, došlo k jaderné katastrofě, která způsobila zánik Spojených států, na jejichž místě vznikl policejní stát. Nastal neuvěřitelný rozmach techniky a skrze ni si vůdce zajistil poslušnost všeho obyvatelstva, které má k dispozici robotické komorníky, raketové batohy a záhadné koule poskytující rozkoš; lidé se proto nebouří. Vláda kontroluje

každý aspekt života a neustále sleduje své občany. Hnutí odporu probudí Monroea z kryogenního spánku, protože je anonymní člověk, někdo, koho režim nedokáže sledovat a o kterém neexistují ani žádné záznamy. Dostane úkol svrhnout vládu, s čímž nakonec zdráhavě souhlasí, a pak již následují šilené eskapády.

Ve *Spáči* se objevuje spousta prvků z klasických komediálních skečů, zcela v tradici Laurela a Hardyho nebo Bustera Kea-

tona. V některých částech snímku se nemluví, jen ho doprovází neworleanský jazz; můžete si říkat, že se to do filmu nehodí, ale ono je to skvělé. Ono zaměření se na klasické komediální skeče, jako když Allen zaútočí na muže s obrovskou jahodou nebo když se musí přestrojit za robota, vychází ze skutečnosti, že původně měl být film téměř úplně němý. Tvůrci si představovali, že v budoucnu si mohou dovolit mluvit jen bohatí lidé. Nejenže je film zábavný a má rychlý spád, ale objevuje se v něm také mnoho podnětných momentů, přestože nikdy se jeho děj kvůli nim nezpomalí. Allen mistrovsky satirizuje konzum, diktaturu i politický radikalismus. Ke konci filmu, když Monroe a Schlosserová unesou „vůdce“, ze kterého již zbývá pouze nos – museli byste to vidět, abyste mi uvěřili – si Monroe stěžuje, že i když právě svrhli totalitární režim, je více než pravděpodobné, že to, co ho nahradí, nepřinese žádnou změnu, protože mnoho členů odboje vykazuje ve svém chování stejné autoritářské sklony. Monroe říká, že nevěří politice ani vědě, na což Schlosserová reaguje tím, že se ho zeptá, čemu vlastně věří. Odpovídá jí typicky Allenovským způsobem: „Sexu a smrti – dvěma věcem, které se stanou jen jednou za život. A přinejmenším po smrti ti už není zle.“ Políbí se a film skončí.

Některá další Allenova díla také využívají prvky science fiction, i když mnohem střídmeji než v parodii *Spáč*. Při zkoumání konceptů jako např. paměť, nostalgie a síla mýtů se ve snímcích *Purpurová růže z Káhiry* a *Půlnoc v Paříži* objevují prvky sci-fi nebo přesněji fantasy. Hlavní hrdinka filmu *Purpurová růže z Káhiry*, který se odehrává během velké hospodářské krize, životem zkroušená Cecilia je uvězněná v manželství bez

lásky. Jediným místem, kde se cítí skutečně šťastná, je kino; jen zde dokáže uniknout svému ubíječícímu každodennímu životu.

Jednoho dne sleduje film „Purpurová růže z Káhiry“, který už viděla několikrát, když tu si jí všimne jedna z postav, udatný dobrodruh Tom Baxter. Vystoupí z filmu – k velkému úžasu diváků v kině i dalších postav ve filmu. I producenti snímku jsou zmatení, proč se jedna z jejich postav rozhodla opustit svět filmu a odejít do skutečného světa. Na druhé straně postavy ve fiktivním filmu nevědí, co mají dělat, protože když Baxter odešel, nemohou dál pokračovat v hraní. Následuje sladká romantická komedie, protože Cecilia se musí rozhodnout mezi fiktivním Tomem Baxterem a hercem, který ho hraje – Gilem Shepherdem.

Na konci filmu zaznívá uštěpačná úvaha o moci filmu a hollywoodské reality, která je pro mě osobně v dnešní době velmi trefná, protože kina jsou již několik měsíců zavřená. Ačkoli Allen tuto úvahu příliš nerozvádí, přechod postavy z filmu do reality může mít obrovské důsledky. V *Purpurové růži z Káhiry* se objevuje i docela zábavná scéna, v níž se hollywoodský právník strachuje o Shepherdovu kariéru, protože jeho postava – Tom Baxter – by mohla začít zabíjet, znásilňovat nebo okrádat lidi. Tento film, přestože je krátký a nepřináší nijak zvlášť hluboké úvahy, vyvolává otázky dotýkající se identity, které se objevují i v mnoha skvělých sci-fi snímcích, a jen potvrzuje, že Allen si místo režiséra sci-fi filmů zaslouží.

V *Půlnoci v Paříži* se jako ústřední motiv snímku objevuje cestování časem. Hlavní postava – Gil Pender, kterého hraje Owen Wilson, je nostalgický, romantický spisovatel, který během dovolené se svou snoubenkou navštíví Paříž. Při večerní procházce uvidí automobil z 20. let a jeho cestující ho nalákají, aby se s nimi svezl. Objevuje se v Paříži ve 20. letech 20. století a setkává se se svými literárními a uměleckými idoly, včetně Ernesta Hemingwaye, Zeldy a Scotta Fitzgeraldových, Salvatora Dalího nebo Pabla Picassa. Allen zde využít sci-fi prvky rype pro komediální účely – velmi laskavě si dělá legraci z těchto kulturních ikon; ale zároveň je používá k prozkoumání Gila a jeho myslí. Přestože Gil propadl kouzlu minulosti a je ve své podstatě velmi nostalgickým člověkem, na konci filmu dochází ke zjištění, že nejdůležitější je žít v přítomnosti. Cestování časem se ve snímku objevuje jen v roli pomůcky hlavní zápletky. Nejde o žádnou hlubokou analýzu tohoto konceptu, jakou najdete v románu Herberta G. Wellsa *Straj časů* nebo filmu *Vynález Shana Carrutha*, ale podle mne to tak i mělo být. Allen používá prvky science fiction způsobem, který nemusí skalní fanoušky tohoto žánru uspokojovat, ale v tom to je. Allen jejich pomocí dodává chuť příběhům i postavám, aby pak lépe sdělil divákům to, co chce říct.

Poslední film, který bych rád zmínil, je Allenův podezřelý mockument s názvem *Zelig*. Ve filmu hraje Allen Leonarda Zeligu – „živého chameleona“, muže, který se tak usilovně snaží zapadnout do společnosti, že doslova přebírá vzhled a chování lidí kolem sebe. V asi nejzábavnějších částech filmu, které rozhodně nelze považovat za politicky korektní, se Zelig nafukuje, když je v místnosti s obézními lidmi, ztmavuje se mu kůže,

Kristina Haidingerová

Měl jsem ono kardinální štěstí, že jsem v životě svém (a naštěstí nikoli ve smrti) potkal Kristinu Haidingerovou, a to osobně, a mluvili jsme spolu. Zabila řadu lidí.

Ale naštěstí a nebi chválu je „odkrágovala“ a na pravdu boží odeslala pouze na papíře, což může být takřka imponující. Ne? Jako dáma z dobré školy, byt' to nebyly ani Oxford, ani Cambridge, má navíc esprit, šarm a třeba Sagvan Tofi se za ní vždycky otočí. Co ale zůstane už jednou provždy podstatnějším?

Že je ZBYTEK té dámy podle všeho tvořen magickým generátorem, z něhož plynou horory; a tyto fantaskní horory nejsou jenom prózou. Jsou i verši. Taktéž slavný Howard Phillips Lovecraft ovšem a ostatně psával v Providence verše a česky vyšly díky prozřetelnosti v knížce *Houby z Yuggothu*, kterou roku 2019 vydaly „Straky na vrbě“ v přebásnění Tomáše Kratochvíla. Úchvatný svazeček, ten si poříďte. Vyšel redakcí samotného Leonarda Medka a s ilustracemi Martina Milana, nad nimiž mnohemu labilnějšímu čtenáři povolí svěrač. Tu památnou knihu vysázel sám její redaktor Michal Bronec pro edici „Západní fantastika“ a předmluvu nenapsal nikdo menší než S. T. Joshi. Verše navíc vyšly dvojjazyčně a zveřejněny jsou zrcadlově: *Hřbitov, Studna, Vichry z hvězd, Antarktos, Zahrady Yinu, Noční zebouni, Nyarlathotep, Azathoth, Vidina, Maják Prastarých, Přístavní písňaly, Znovu v tenatech, Hrůzy svátku Yule, Neznámo, Stopa dávna, Zoufalství...* Ta kniha, čtena nahlas, je lahodou vyklopenou do ucha, a když ji užel pan „Zelda“ Záleský a když ji přečetla i Kristina, spojili síly mágů dohromady a dali do kopy nejen verše své, ale taktéž verše osmnácti dalších autorů, kterýmžto stylem či způsobem to sice Lovecraftovi zdaleka nenatfeli, ale aspoň se dokazuje, že také česká kotlika urodí horor v podobě strof; i tisícere díky sestavovatelům. ↻

Mistr Záleský (*1989) je recitující knihkupec, který se někdy skrývá za lesem, aby vybafl. Byl i recenzent někdejší Ika..... když stojí vedle Afroameričanů, a mění se mu oči a mluví mandarínsky, když je s čínskými přistěhovalci. Zeligovi je diagnostikována speciální porucha a stává se celosvětovou celebritou. Koncept je samozřejmě neuvěřitelně nereálný, což je jen další charakteristika sci-fi filmů; přesto je možné *Zeliga* považovat za pravděpodobně Allenův nejlepší sci-fi film. Jde o výstižnou sondu do lidské přirozenosti; jak jsme poddajní a jak moc toužíme vyhovět druhým. Každý den přetváříme sami sebe, ať již jde o rande nebo o pracovní pohovor. Zeligovy transformace jsou jen dramatičtější. V troufalém závěru filmu se žid Zelig promění v nacistu, když poslouchá jeden z Hitlerových projevů. Allenovo poselství je zřejmě a je stejné jako to, které zaznívá i ve *Spáči*: přílišná snaha přizpůsobit se a být poslušný je nebezpečná – a jejím konečným výsledkem je fašismus. A Allen má v tomto bodě určitě pravdu. Svým způsobem se většina jeho sci-fi děl zabývá stejnou antitotalitární myšlenkou jako Orwell; a stejně jako Orwell i on žije v době oživující totality. Allenovi vydavatel odmítl vydat jeho knihu, jeho filmy se v USA nedistribují a mnoho herců, se kterými spolupracoval, ho veřejně odsoudilo. Možná, že *Spáč* a *Zelig* nakonec nejsou tak úplně absurdními komediemi.

Petr Svoreň, jr.

a Zdeněk Záleský sestavili do knihy verše 20 autorů

rie. Kristina (dejme tomu *2000) je pak i organizátorkou HorrorConu a jistěže zkušenou redaktorkou a autorkou četných knih. Navíc má výrazný manažerský talent, umí dávat dohromady lidi, nestrpí předsudky a je stejně citlivá a vnímavá, jako by jí teprve bylo dvanáct. Nebojí se hrůzy a mnohý chlap už byl smeten uragány jejího ega: tou silou ženské vůle, jakou má právě jen žena a která má kořeny hluboko v přírodě.

Přispěla knize verši *Paní bolest, Krvelačný, Pronásledovatel, Milost či Hračky a polednice*. Ale Zdeněk se nechtěl nechat zahanbit (a navíc lépe recituje), i má ve svazku takřka desítku básní včetně *Lakanriellovy pečeti* a *Evokace Orobaze*. Silné věci! Předčítat mi je kdokoli v chatrči uprostřed šumavských hvozdů, uskrťm ho; jinak bych se totiž asi zbláznil strachy a pokakal. A tento Zdeněk „Zelda“ Záleský by mě pak strašil „za lesem“ až do smrti. Povedlo se mu totiž

ostatně již takhle a najednou si nepřipadám na Zemi jen jako na dovolené. Po četbě Záleského veršů už rozhodně ne. Ale k dalším autorům a autorkám, jelikož autorek je dokonce osm.

Jana Dvořáčková (*1979) má zde pět básní i včetně *Matného svitu hvězd*, a ač byla víckrát ověncena jako prozaička, člověk tu žasne: „Ona nevlastní pražádné ceny i co poetka.“

Natálie Dočekalová (*1996) na ceny teprve skromně čeká a ještě studuje. Zkouší psát scénáře, nicméně šest jejích básniček v této knize stojí za moc. Líbí se mi *Poslední upír* i *Posmrtná fotografie*. Zaujala mě však rovněž svůdná Kira Bulat (*1987 na Ukrajině) či Slovenka Ráchel Noa (*1971), vítězka soutěže ParsPoetry 2018. Ta zde má čtyři „kousky“, z nichž mě fascinuje *Mřtva nevěsta Tima Burtona*. Patřím ale souběžně k těm idiotům, kteří dotyčný film dodnes nezhlédli.

Anxieta Rosier (*1986) je precizní v odměřování slov i strof. Její *Laktační psychóza*, *Stalker*, *Hřbitovní romance*, ale i *Konec meger v Čechách* se zadou pod kůži. Celkem dostala Anxieta prostor pro sedm čísel. Ale zmiřme i vůbec nejmladšího z prezentovaných autorů, kterým je roku 2005 narozená Zuzana Balíková, vítězka soutěže Knihovny Jana Drdy.

Abych to ale nepřezněštil a neskončil jako Ctirad v Šarce: i tuto knihu nakonec sepsali z větší části chlapi, mezi kterými je vklíněn také nejstarší přispěvatel, už roku 1967 narozený Mircea Dan Duta, rumunský vysokoškolský pedagog, překladatel a spisovatel. Nejen jeho báseň *Vymyšlený citát z Radka Fridricha* (str. 123), avšak i další tu přítomné noční kousky přesahují z oblasti čirého hororu do literatury vyšší, což se ale dá, pravda, říct o díle mnoha z dalších přispěvatelů. Jenže... Existuje vůbec nějaká hranice mezi vyšším a ne už tak vysokým? Váhám, pochybuji, nevěřím. A čtete sami tři přítomné básně Danu Duta a uvidíte, že zkoprníte, ba navždy zkameníte; leda byste pod jeho vlivem taky začali psát. Dut je lepší básník než Lovecraft, avšak nepoměřujme. A netahejme s sebou metr v těch červivých polích, kde poměřovat nelze.

Do knihy přispěli rovněž finalista „Slam poetry 2019“ Xerodoth Sigmus (*1995) či výtvarník Sandro Dragoj (*1985), autor skvostných básní *Lesem nezemským* či *Hymna podsvětí*. Tomáš Marton (*1987) zrovna tak umí vyvolat pár tahy skutečnou hrůzu a nejlépe to dokazují jeho výtvoři *Tichý dům* a *Prázdný dům*. Ale i báseň *Na zdi z lebek*. Scenárista a finalista Ceny Karla Čapka 2019 Jan Vrána (*1980) přispěl následkem své i zde proklamované „lenivosti“ jen dvěma kousky, ale *Holgerův pád* z vaší mysli jen tak nevyjmí. Málokterá báseň mě víc bavila. – To jiným typem jest „hedonista“ Tomáš Nývlt (*1989) – a podobných je vždy potřeba k vyvažování. Jinak by se zde totiž ledacos mohlo překlopit až do parodie, anebo vzpomínek na Vrchlického a Erbena. Nývlt ale vlastně velikánům zase tolik ne-

protiřečí, když píše své básně *V kalhotkách od hoven* či *Obličej v lejnu*; ty verše nás totiž neatakuji tím, že by se ráchaly v trusu, a překvapují. Stejně jako jeho *Pod rudým praporem*. Co víc? Je tu ohromující *Pařát* od Pavla Skořepy (*1983) a čtyři další jeho výtvoři, načež knihu knih uzavírají autoři dvou delších básní, dělených v části.

Prvním je skvělý Jakub Dobrovič (*1993), který očividně a dobromyslně nemiluje názvů, druhým Kamil Princ (*1987). Ten označil sám sebe za neodekadenta, ale určitě je hudební skladatel, redaktor i „milovník zapadlého umění a milence mrtvých dívek“. Snad ho budou podobně značkovat i ony dívky? Kdož ví. Ale sada jedenácti jeho básní svorně nazvaných *666* je důstojným závěrem knihy, která stěží může zapadnout. A jistěže se najdou tací, kdo budou některé zdejší excesy vtipně parodovat, ale já mezi ně nepatřím a zcela vážně čtu:

*Chci tvé maso, chci Tvé kosti,
Chci Tvé šlachy, chci Tvá střeva.
Chci Tě pitvat do sytosti,
Dneska umřeš – snad to neva.
Šílenství je první cena,
V hruď ti vrazím zhnusen kůl.
Beru nohy na ramena,
Které jsem ti useknul...*

Sbírka celkem shrnula takřka sto básní a ilustrovala ji velmi zdatně Anna Korbelová (*1986), i když preciznímu grafickému zpracování obálky a obrázku na obálce se věnovali Michal Březina a zmíněný už Sandro Dragoj: ve výsledku jde o jednu z nejlepších obálek, co jsem kdy viděl, a zasluhuje taky cenu. Lovecraft by nad ní zaplesal. Jestli ale taky nad ostatkem sbírky, to věru netuším.

Ivo Fencel
Kolektiv dvaceti básníků: Co čhává v temnotách. Autorem historizující předmluvy je Petr Boček a původcem úvodního motto Jiří Karásek ze Lvovic. Vydali Martin Štefko – Golden Dog. Český Krumlov 2020. 204 strany.

Boris Hokr Kritikem roku aneb Mezi dvěma světy

Boris Hokr se stal laureátem čtenářské ankety Kritik roku vyhlášené časopisem Tvar. Gratulujeme! A teď popořadě: kde se takový Kritik roku vezme, co je to ten Tvar a co to všechno znamená pro českou fantastiku.

Základní kusové stavivo

Pokud se zaměřujete na fantastiku, pravděpodobně o Kritiku roku a ceně Tvárnice slyšíte poprvé. Takže začneme od začátku. V České republice se nežánrové literatuře věnuje nijak velký, ale relativně ustálený počet periodik. Nejčtenější a nejznámější je Host, dále zmiňme námatkově čtvrtletníky Revolver Revue, Souvislosti nebo Weles, měsíčník pro světovou literaturu Plav nebo kulturní čtrnáctideník A2. Výrazným hráčem na tomto nepřehledném hřišti je také Tvar. V roce 2017 se redakce Tvaru rozhodla, že by nebylo od věci přijít s novou literární cenou – respektive s novým konceptem literární ceny. Koncept je to jednoduchý: Tvar sestaví seznam literárních kritiků, veřejnost hlasováním zvolí Kritika roku, Kritik roku zvolí Literární dílo roku, Literární dílo roku získá Tvárnici. Pokud si chcete přečíst víc, odkazují sem:

<https://itvar.cz/tvarnice-cena-ker-a-ma-va-hu>.

Zvolený postup vyvolává pochybnosti. Jako první se nabízí otázka: co když zvolený kritik nic takového dělat nechce? A to se také již stihlo stát. Hezky Tvárnici shrnuli v perexu k nedávnému dílu pořadu Akcent na rozhlasové stanici Vltava: „Zajímavý pokus oživit literární kritiku, který sám vyvolává ostrou kritiku.“ (Mimochodem, když vás to zajímalo, sestřih rozhovorů Petra Šourka s Janem M. Hellerem, který získal titul Kritik roku 2019, Petrem Onuferem, který týž titul odmítl, a Jiřím Flaišmanem, který Tvárnici dlouhodobě kritizuje, najdete zde: <https://vltava.rozhlas.cz/ceska-literarni-kritika-je-v-krizi-jak-pro-ni-vytvorit-novy-prostor-8296248>.) Spory, které Tvárnice vyvolala, přehledně shrnul Petr Nagy na hostovském webu H70 (<http://www.h70.cz/strucny-pruvodce-tvarnici/>). Na konci článku se píše „Pokračování příště“, ale buď to neumím najít, nebo „příště“ ještě nenastalo. Možná se čeká na další ročníky.

Shrnuto, potvrzeno: pozice literární ceny Tvárnice je problematická. Pravděpodobně to většině čtenářů nebude nijak vadit – když někdo dostane cenu, je to přece dobré, ne? Pokud nejde o Zlatou malinu. Nebo Ropáka roku. Nebo Bludný balvan. Nebo Sexistické prasátko. No dobře, není to s těmi cenami tak jednoduché, ale tentokrát jde skutečně o cenu, ne o anticenu.

Micík, Brody a ti druzí

Je až s podivem, kolik osobností si potpří na kočičí sekundanty. Profesora Flegra zná dnes celý národ a všichni vědí, kdo je Micík. Kočky prý milovali Mark Twain, A. S. Puškin nebo T. S. Eliot. O černých kocourech ví své E. A. Poe, o kocouru Mourovi zase E. T. A. Hoffmann. Ještě dodejme, že o vztahu Erwina Schrödingera ke kočkám se moc neví: prý buď je, nebo není.

Boris Hokr má Brodyho. Ne že by to mělo jakýkoliv vztah k tomuto textu, ale pokud byste měli o Borisi Hokrovi vědět jedinou věc, je to tohle. Také občas napíše nějaký text, nejčastěji o

knihách. Třeba pro Pevnost, kde je zástupce šéfredaktora. Nebo pro iLiteraturu. Nebo pro Deník N. Nebo pro ČT Art. Nebo pro Heroine. Nebo pro Host a H70. Nebo pro A2. Nebo dříve pro Aktuálně.cz. Hernajs, jestli nebude jednodušší vyjmenovat média, kam ten člověk nepřispívá!

Nejspíš za to mohou kočky a Brody všechny texty po nocích přepisuje. Boris Hokr je zkrátka velmi plodným kritikem. A jako správný kritik má své kritiky (článek Pavla Kořínka z A2larmu je už sedm let starý, ale je to typ textu, který si za rámeček nedáte: <https://a2larm.cz/2013/10/kazdy-tyden-novou-knihu>). Svět je v rovnováze, vše je v pořádku. Máme kritika, máme cenu pro kritiky, v angličtině se tomu říká „win-win situation“.

Dva světy, jedna literatura

Žijeme ve zlatém věku fantastiky. Harry Potter je dnes populárnější než Ježíš, jak by řekl John Lennon, mezi neočekávanější filmy roku 2021 patří Morbius, Black Widow nebo Duna, v drtivé většině knihkupectví najdete rozsáhlou plochu zasvěcenou sci-fi, fantasy a hororu. Ubylo specializovaných knihkupectví, přibyla nakladatelství, která žánrovou literaturu vydávají. A trochu se o fantastice mluví a píše i v odborných kruzích, respektive v médiích zaměřených na „seriózní“ literaturu. Právě Boris Hokr napsal v letech 2017 a 2018 několik recenzí pro Tvar, například na knihy Becky Chambersové nebo P. K. Dicka. A vidíte, Tvar jsem ve výčtu výše nezmiňl! Ale tam psal Boris Hokr taky.

To, co píšu v předchozím odstavci, není tak docela pravda. Tedy – za zlatým věkem si stojím, ale v „mainstreamu“ se fantastika vlastně objevovala vždy. K pravidelně oceňovaným českým autorům patří Jiří Kratochvíl nebo Miloš Urban, Literu a Státní cenu za literaturu získal Michal Ajvaz, Cenu Jiřího Ortena Probudím se na Šibuji Anny Cimy – a to jsou všechno autoři, kteří používají fantastické prvky, a díla, která stojí na fantastických motivech. A „seriózní“ literární časopisy jsou plné recenzí na novinky Ishigura (Pohřbený obr), McEwana (Šváb), Houellebecqa (Podvolení) nebo Atwoodové (Svědectví).

V této situaci není výjimečné, že „mainstreamovou“ cenu získá žánrový kritik. Výjimečnost udělení ceny Kritik roku Borisi Hokrovi spočívá v prolnutí mezi dvěma světy: světem fandumu a světem, pro který nemáme konsensuální výraz, a proto jej zde označuji jako „seriózní“ nebo „mainstream“. Ne že by se prolínání nedělo. Jan Poláček má za sebou cyberpunkové období, poté získal Cenu Knižního klubu za psychologický román Spánek rozumu plodí nestvůry, aby přišel s fuksovsky laděným románem Spěšný vlak CH.24.12 a získal Cenu ASFFH (neodpustím si to: když ještě fungovala). Pavel Renčín začínal ve Strakách na vrbě, přes Městské války vydané v Argu se dostal k hororovému/thrillerovému „mainstreamu“ ve Vězněné a Klubu vrahů. A naopak: Petr Stančík sice získal Literu za Mlín na mumie, ale také je vždy jednou povídkou zastoupen v antologiích Ve stínu Říše/apokalypsy/magie (mimochodem, jedním z editorů byl Boris Hokr). (A vlastně s fantastikou začínal v roce 1987 posláním povídek do Ceny Karla Čapka. Pozn. red.)

Propustnost z „mainstreamu“ do žánrových médií je častější než ta v opačném směru. V žánrové databázi Legie.info najdete vedle Františky Vrbenské a Jiřího Kulhánka Uminu verzi Emila Hakla, Hranici lesa Vratislava Kadlece nebo dvě díla Jáchyma Topola, v XB-1 se objevují recenze na „seriózní“ literaturu pravidelně (například v posledním čísle na knihu Před povodní Anny Bolavé – Milan Štajer hodnotí čtyřmi hvězdičkami a píše o nadšení z knihy). S Pevností a žánrovými weby je to o něco horší, ale i tam se občas podobný „přešlap“ objeví. Na druhou stranu si nevzpomínám, že by v Hostu, Tvaru, Revolver Revue nebo Souvislostech recenzovali cokoliv, co vyšlo ve Strakách na vrbě, v Brokilonu, ve Fantom Printu nebo třeba v Epoše. Občas se objeví teoretické pojednání: Host 04/2018 má téma Jaká je česká fantastika (<https://casopishost.cz/files/magazines/326/pxcjcjxe-host-18-04-el.pdf>), v Hostu 02/2020 vyšel text Borise Hokra Česká fantastika tehdy a dnes (https://issuu.com/casopishost/docs/host_20-02-el-nm-pages-1_3-7_10-13_20-23_27-30_32). Ano, to „žijeme ve zlatém věku fantastiky“ jsem si sice vymyslel sám, ale Boris Hokr s tím přišel už téměř před rokem. Jen tam má navíc adjektivum „české“.

Otázky, samé otázky

Proč není propustnost větší? Proč se žánrová fantastika víc neobohacuje „seriózní“ literaturou, proč se „seriózní“ literatura nepouští do žánrových vod? Částečně je to dáno kvalitou (ano, žánry mají samozřejmě větší sklon k brakovosti, ale jak víme z 90. let a raných nultých let, i za obálkou s polonahou dámou v nesnázi lze objevit slušnou porci literatury!), částečně snad respektem k žánru. Každý žánr má svá pravidla, své milníky, své autory – a pokud je neznám a neorientuji se v nich, je obtížnější napsat zasvěcenou recenzi (proto by pro mě bylo obtížné hodnotit červenou knihovnu nebo učebnici biologie).

To, že fantastika pomalu proniká do literárních časopisů, že „mainstreamová“ nakladatelství jako Argo nebo Host vydávají českou fantastiku a že Kritikem roku 2021 se stal Boris Hokr, je důsledkem změny, kterou zřejmě již nějaký čas žijeme. Čímž nechci snižovat zásluhu Borise Hokra. Zviditelňuje fantastiku, píše o ní do médií, ve kterých bychom podobná témata nečekali. To je samozřejmě skvělé – a v tomto kontextu volám: Více Hokrů! Otázka je, kde je vzít. Proč nemáme víc zastánců žánrové literatury, kteří by pronikli do literárních časopisů, do rádia, televize nebo do literárních anket? Nejsou lidé? Nejsou vidět? Nejsou oslovení? Je to jejich chyba? Je to chyba systému?

Uznání Borisi Hokrovi lze vnímat jako uznání české fantastice. Snad i svého druhu přijetí žánru. Víme, že jste tady, pokud je vás víc, nebojte se a pište, dveře jsou otevřené. Jen je třeba, aby těmi otevřenými dveřmi procházeli další. **Jan Křeček**

Odposlechnuto

Koupil jsem si počítač a mlýnek na kávu. Návod k mlýnku je dvacetkrát delší než k počítači. Zjevně nepřímá úměra, čím složitější zařízení, tím stručnější návod. Předpokládám, že atomové elektrárny a stíhačky se dodávají s návodem: „Bacha!“ Ostatně – dítě mi dodal úplně bez návodu.

David Uhlř

Šťastný to muž

Některé návody je záhodno číst. Například návod k motorové pile nabízí poutavé čtení. Na straně jedna v odstavci jedna se píše: při práci důsledně používejte pracovní rukavice. A o něco dál se píše: motorovou pilu držte při práci vždycky oběma rukama a nepokoušejte se řezat jen jednou rukou.

No a protože nejsem náruživý čtenář návodů, ocitl jsem se s halabala ořezávanou rukou na pohotovosti chirurgického oddělení Thomayerovy nemocnice v pražské Krči. Klid... prsty mám všechny, bylo to jen krvavé varování a za týden mi těch sedm stýchů vytahají. Ale protože všechno zlé je k něčemu dobré, nedbalost vůči návodu k použití mi přihrála do cesty mimořádně zvláštního člověka.

Když dneska přijdete k doktorovi, kladou vám zvědavé otázky. Vyptávali se i mne a také toho pána, co přišel po mně. Měl jste covid, byla jedna ta otázka.

„Co jako?“ podivil se.

„Covid, jestli jste měl.“

„Copak by to mělo být?“

„Nemoc.“

Užasle zavrtěl hlavou a bezděky se ke mně otočil, jestli taky slyším, na jaké pitomosti se ho ptají.

„Takovou teda neznám,“ přiznal se pak sestřičce v recepci.

Šťastný to muž! Vzpomněl jsem si na vyprávění Jamese Thurbera, jak měli za jeho dětství prastarou služebnou, černošku jménem paní Robinsonová. Ta jako holka pamatovala válku Severu proti Jihu a vyprávěla, jak nejdřív táhly spousty šedivých vojáků a pak táhli vojáci modří.

„Co to bylo za vojáky? Proti komu a proč bojovali?“

„To,“ pravila paní Robinsonová, „nevím,“ píše James Thurber.

Thurberovu knížku Zmatený muž na hrazdě jsem četl jako kluk a rád se k ní vracím – mimochodem, ten skvělý film Walter Mitty a jeho tajný život je podle povídky z téhle knížky. Za tu dobu jsem potkal jen jednu osobu, kterou by dějiny tak dokonale minuly. To bylo dávno za totáče, když dálnice Brno Praha byla přerušena u Meziříčí, protože nějak špatně změřili most a muselo se objíždět po lokálních silnicích. Zabloudil jsem a ptal jsem se jedné dobré ženy, kudy se dostanu na dálnici. Podotýkám, že se o dálnici pořád psalo a povídalo v rádiu a ukazovala se v bedně.

„Dálnice?“ zadumala se ta paní. „Taková dědina tady není!“

Dálnice navazovala kilometr od místa, kde jsme stáli. Pěkný výkon, ale proti neznalosti existence covidu je to, myslím, slabé kafe. Kdybych psal povídku, mohl bych vymyslet drsný konec, že mu změřili teplotu a strčili špejli do nosu a pak ho hnali dva muži ve skafandrech do kovidária. Ale tak to nebylo.

Ten muž měl zafačovanou nohu a šel na převaz.

Vysíláno na ČRo Plus, publikováno na www.rozhlas.cz/plus

Ondřej Neff

Odposlechnuto

Volný víkend doma s dětmi.

Násilí JE řešení.

Mr. Zout

Dacre Stoker a Jonathan Dylan Barker: Dracul

Ve Spojených Státech spokojeně dnes žijící praprasynovec Brama Stokera se jmenuje Dacre. Dacre Stoker. Narodil se roku 1958 a na počátku tisíciletí napsal s pomocí Iana Holta chytré vymyšlené dokončení románu svého předka. A nazvali je *Dracula Nesmrtelný*.

Poprvé ten skvělý román vyšel roku 2009 a zároveň – díky Albatrosu – u nás (v překladu Tomáše Bíly). I hle, Dacre se vrátil po devíti letech (2018) a opět vstupuje do hry, a to prequelem s názvem *Dracul* (česky 2020). Ale nutno asi nejprve říct více o tučet již let starém „druhém dílu“, protože vše je dějově propleteno.

Nuže, napsaný je „filmově“ a užívá nejen precizně dramatická ukončení kapitol (kterých je celkem 63) v momentech maximálního napětí, ale drasticky střídá i vyznění těch dějů, které probíhají paralelně a jež čtenář sleduje střídavě (a tažen kapitolami).

Neuvěřitelně napínavý příběh na původní román nejenom navazuje, ale vpašová se drže až k jeho dění a prokládá ji dlaždičkami kvalitně odlišných „novot“. A pozor: Mnohé z toho, co se nám při četbě Abrahama Stokera (blahé paměti) viilo do dětských žil (a jevílo jasné), tu je systematicky demontováno a zpochybňováno. A to fascinujícím způsobem. Navíc...

Příběh je umně vrobován v realie dnes už dávných časů, ač nově posunutých k roku 1912.

Tedy k „roku Titanicu“ (potopil se 15. dubna 1912) a současně k roku úmrtí Brama Stokera (který tiše odešel pět dní poté, 20. dubna, zřejmě čirou náhodou zrovna na Hitlerovy třidvacáté narozeniny).

A teď... Nevím... Ale protože tohle nepiši do kancionálu ani do encyklopedie, mohu konstatovat, nakolik *unfair* je prozrazovat dopředu příliš. Vyzvonit MOC. Až moc všem těm, kteří se teprve rozhodují, že budou nějaké dílo číst. A TOHLE dílo ještě k tomu je pravděpodobně tím nejzdařilejším ze všech dosavadních pokračování *Draculy*, ať už literárních nebo filmových. Avšak bez tvoření aspoň nějakých *spoilerů* bych se nehnul a můžete ostatně následujících pár odstavců přeskočit. I tak se zachráníte a posléze zažijete při četbě stejně příjemné pocity jako já. A věřte, budete strženi, nebude moct vydechnout a budete obracet list za listem jako upírem zhypnotizovaní.

Nyní a tady nicméně prozradím, že klíčovou roli získala v *Drákulovi Nesmrtelném* Alžběta Báthory (Čachtická paní). Stala se upírkou, ale nejen to. Temně a zlolajně už stála v pozadí příběhu původního *Draculy*. A aby tohle bylo uvěřitelnější, praprasynovec do hry vetkal praprastrýčka – i s jeho románem. I samotný román *Dracula* tím v novém příběhu fyzicky „hraje“, což bych s klidem označil i za postmoderní prvek.

Současně je pak naznačeno, že jistá postava, ano, sice po-

rušila slib mlčení a „vykdákala“ Abrahamu Stokerovi takřka vše (a hádejte, která postava to byla), nicméně pan spisovatel napsal své dílo samozřejmě po svém, dle vlastní nátury. A nezdá se nám to, ale původní *Dracula* je tím pádem prý jen „parodií“ pravdy. A některé, a často krajně děsivé a velmi krvavé prvky dramatu, básník pominul. Buď záměrně, neb je „nepobral“, anebo tak učinil v důsledku jisté své prudérnosti a snad s ohledem na dobu.

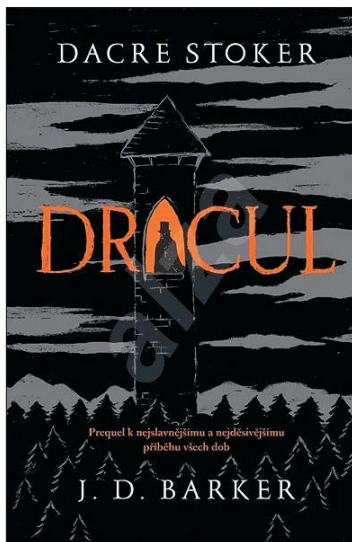
Další figurou, která v pokračování *Draculy* z roku 2009 vkročila do děje „ze skutečna“, je „sám“ Jack Rozparovač. To sice je nadále pouhé jméno, zatímco skutečná identita vraha zůstává i roku 2021 neznámá, ale ve famózním románu *Drácula Nesmrtelný* se s tím zatočilo, a tak zjišťujeme, že Rozparovačem je právě Alžběta Báthory. Jackových alias Alžbětiných vražd je mimo to x-krát víc. Pouze nejsou tak nápadné, anžto šílená sadistka se při lovu prostitutek sune světem. Ve skutečnosti přitom možná bude silnější než Dracula, který vlastně nebyl ještě zničen. A postupně se rozkrývá, že tento zabiják chtěl vlastně naše hodné hrdiny chránit... před Alžbětou... a není tudíž až tak negativní stvůrou.

Podstatnými figurami dodatečného dramatu přitom jsou Mina Harkerová, která už má dospělého syna, i dojde taky na otázku, S KÝM. A zrovna tak je otázkou, proč má Mina poněkud větší moc, než by měla běžná smrtelnice. Obdobný „doping“ je následně či už předtím dopřán i Helsingovi. Ten sice už je starý, ale... Ale vrátí se.

Oba tvůrci uvnitř pokračování roku 2009 drze zavrtěli charaktery původních postav a pečlivě předem promyslili, které figury „ještě půjde vyřídit“ (když to řeknu po selsku). To ano. Ale pravdou je také, že to s likvidací figur moc neodsypá, i máme co naivní čtenáři přečasto dojem, že tu jistí hrdinové odcházejí na pravdu boží snad až příliš táhle, dlouho a někdy i na pokračování.

Nedá se ani popřít, že je „akce“ místy „přepálená“ a hroty přizpůsobené našemu nemilosrdnému napínání na skřípce příliš brakové protažené. Někdy do absurdna. Nikdy bych ovšem tohle brilantně konstruované dílo neoznačil za škvár, to naopak, a skutečně spíš registruji postmodernu, jejímž dokladem je i sama efektní tečka za románem, kdy sledujeme (historicky doloženou) osobnost jménem Coffey, která měla to obrovské štěstí, že včas opustila palubu Titanicu. Ještě v Irsku, při poslední zastávce a před definitivním odplutím titána do Ameriky. Vlastně ne, vstříc ledovci. (A není, mimochodem, bez zajímavosti, že na existenci a přítomnost onoho ledovce mělo toho roku vliv i zvláštní, netypické seřazení kosmických těles.)

Citujme ale ještě přímo z *Draculy Nesmrtelného*: „To právě zlo je Alžběta Báthoryová,“ pronesl Van Helsing vážně. „Když se Drácula v roce 1888 dozvěděl o jejím řádění – o zločinech

Jacka Rozparovače – přijel do Anglie s jediným cílem: Zničit Báthoryovou. A neutekla do svého hradu před námi, ale chtěla se tam ukryt před ním. Věděla, že ji budeme sledovat, ale zároveň věděla, že mu cestou budeme klást překážky. Všechny nás přelstila. A rány, které jsme Drákulovi zasadili, jej oslabily natolik, že mu sama mohla zasadit ránu, kterou považovala – aspoň tehdy – za smrtící. Ano. Quincey Morris zemřel v boji s nesprávným zloduchem.“

Stoprocentně pak souhlasím s nakladatelem, že se už *Drákula Nesmrtelný* „vyznačuje kvalitou zpracování, nosným, dramatickým příběhem i citlivým zachycením ducha doby“. Dacre je zřejmě bohatý i velmi schopný a spravuje celou Stokerovu pozůstalost. Má to štěstí a přístup k předkovým poznámkám, ba deníkům. A je už považován za jednoho z největších světových odborníků právě na dílo Brama Stokera. Archivu předka nedal pokoje ani při psaní prequelu, pro který si pro změnu přizval amerického spisovatele J. D. Barkera (*1971), autora bestselleru *Čtvrtá opice, Pátá oběť a Šesté dítě* (česky 2018–2020).

Co víc? – Nejméně od prvního desetiletí tisíciletí přednáší Dacre pod „hlavičkou“ *Stoker o Stokerovi*, a kdo některou tu přednášku náhodou či cíleně navštívil, pochopil, že tradice rodu tvoří také historický základ původního *Draculy*. A rodokmen má rod rozprostřen po celém světě.

Samým závěrem prequelu pak autoři zdůraznili, že míváme původního *Draculu* za knihu, která nás formovala už v dětství. Známe ho tedy důvěrně, ale stejně by nás nenapadlo, že první Stokerova věta, když přinesl rukopis nakladateli, zněla: „Ten příběh je pravdivý.“

Žertoval?

Kdo ví. I v původní předmluvě tvrdí, že je „absolutně přesvědčen o tom, že není sebemenších pochyb, že se ony události seběhly“. Záhadná tragédie, jak to nazývá, je prý naprosto pravdivá. A román označuje za klíčový. Jiná jména dal skutečným svým známým, ale i váženým osobnostem. Harker, Mina, dr. Seward byli po roky jeho přáteli a o jejich pravdomlvnosti nepochybuje. Pod jiným jménem zná i Van Helsinga.

Zamýšlel snad Stoker svůj román i jako „varování“? O tom skoro vážně spekulují noví autoři a tvrdí, že nakladatel Stokera zprvu odmítal s tím, že se Londýn ještě vzpamatovává z vražd „ve Whitechapele“. *Dracula* na trhu by tedy mohl vyvolat masovou paniku. A zvlášť pak jako prý pravdivý příběh. „Ne. To nevydáme, leda byste provedl změny.“

Stoker málem odešel. Při kompromisech by se přece jeho poselství mohlo ztratit, ne? Nakonec ale přece ustoupil a spolu s redaktorem Otto Kyllmanem z nakladatelství Archibald Constable a Company psali po měsíce novou verzi. A hádali se. To se kniha ještě jmenovala *Nemrtví*. 26. května 1897 pak román prvně vyšel, ale prvních 101 stran bylo vypuštěno (včetně později samostatně zveřejněné povídky *Draculův host*), přičemž i ve zbytku došlo k bezpočtu úprav. Také epilóg byl zkrácen a předmluva seškrtnána na pár vět. Ale Stoker to prý bral tak, že se změny týkají čistě britského vydání, a tvůrci náhle v té souvislosti odkazují až na jakousi „islandskou verzi“ díla s názvem *Mocností temnoty*.

Jenže to není román *Dracula*. Jsou tu jiné postavy, jiné prostředí, odlišné příběhové linky. Přestože oba romány začínají podobně, konce nemohou být odlišnější...

Stoker byl málokdy vídan bez deníku v kapse, nu, a odsud čerpal i pro *Draculu*. Držel se zákonů okolo upírů, jak si je nastudoval, ale přece jen udělal nejméně jednu úlitbu.

Jeho upíři mohou totiž vyjít i na slunce a jenom tam ztratit své schopnosti. Ale neshoří. Smrtelný účinek slunce stvořil až režisér Murnau ve filmu *Upír Nosferatu* (1922).

Ve Stokerových poznámkách se prý našly i prvky příběhu *Dracul* a... Například tu stojí i takováto poznámka: „V mnichovském Domě mrtvých vidí Harker tvář uprostřed květin. Domnívá se, že jde o mrtvolu. Ale tvář je živá. Když posléze doroste její bílý knír, je to stejný obličej jako hraběte v Londýně.“

V poznámkách se ale (možná překvapivě) nenašlo vůbec nic o skutečném Vladu Draculovi a spojení mezi ním a hrdinou románu tedy nestvořil autor, ale možná je to teprve hypotéza profesorů z Bostonské univerzity Raymonda McNallyho a Rasdua Florescu – z knihy *Hledání Draculy* (1972). Linii pak podpořil i Coppola svým filmem; jenže Bramův netvor je prý mnohem, mnohem starší... než Vlad Napichovač.

„Opravdu?“ říkám si. A nesměřuji spíš autoři umně k tomu, aby si mohli dát Draculu stoprocentně patentovat a inkasovat za každé jeho zmínění? Ale ne. Přeháním, jistě přeháním.

A připomeňme ještě některá fakta. V dětství Stoker vůbec nechodil, ba visel na pokraji údolí smrti. V sedmi letech se však zázračně uzdravil a na Trinity College už byl sportmanem.

Zajímavé je i původ postav. Van Helsing byl vlastně Arminius Vambéry, a tedy Bramův přítel, což přímo v *Draculovi* naznačuje i Helsingova narážka, když se zmiňuje o příteli Arminiovi z budapeštské univerzity.

A ještě něco. Na zasedacím pořádku pro večere v jisté restauraci spatříme, kde – kromě Stokera a jeho paní – seděli kupříkladu slavný herec Henry Irving (jehož byl Stoker tajemníkem), kde slavná herečka Ellen Terry, kde ex-tajemník slavného uherského prezidenta Lajose Kossutha, kde Stokerův bratr Tom, kde sám Vambéry, kde „pouhý“ scénograf divadla Lyceum, v němž Irving a Terry hráli... Atd.

Jak také tvůrci Stoker + Barker zdůrazňují, nosným základem pro jejich nový román se staly i vyškrtnuté sekvence z románu původního, které odkazovaly k úvodním, vyškrtnutým 101 stranám.

Stoker chtěl být, dodejme už jen, po smrti okamžitě zpopelněn. Tehdy to... naprosto nebylo běžné. Ale děj prequelu se vrací až do roku 1868, kdy mu bylo teprve sladkých jedenadvacet. Avšak... Co to dělá? Zabarikádjuje se ve věži opuštěného kláštera a má u sebe jen zrcátka, krucifixy, svícenou vodu, košík bílých růží, revolver a láhev slivovice. Přitom se modlí, aby přežil noc, a pouze narychlo sepisuje, proč je ve věži a vcelku děsivý příběh svého dětství v Dublinu. V tom příběhu roli hraje také záhadná chuva a někteří zemřelí, kteří však vlastně žijí. Náš prequel začíná!

Ivo Fencel

Dacre Stoker, Bram Stoker a Jonathan Dylan Barker: Dracul. Přeložil Ladislav Šenkyřík. V edici FOBOS vydal DOBROVSKÝ. Praha 2020. 512 stran

Poslední dějství Posledních nebezpečných vizí

Na svatého Dyndy. Až budou prasata létat. Až Harlan Ellison vydá Poslední nebezpečné vize. Úvodní tři věty byly až donedávna ekvivalentní. A skrývá se za nimi pozoruhodný příběh prošvihnutých termínů, editorské pýchy, sisyfovské práce, nenaplněných očekávání a nepříznané bipolární poruchy.

V ideálním světě bych nemusel Harlana Ellisona, jednoho z největších SF povídkářů dvacátého století, vůbec představovat. Z jeho povídkového díla však knižně nevyšlo za uplynulých třicet let vůbec nic a teprve letos na podzim se čtenáři mohli seznámit s jeho průřezovou sbírkou *Vrchol vulkánu*. Pozoruhodně plodný autor s bibliografií o více než 1700 položkách, počínaje pěti romány přes stovky povídek a dva tucty televizních scénářů až po esejistiku a filmovou kritiku, byl i významný editor.

Úspěšné vize

Jeho nejvýznačnějším zářezem na pažbě je v tomto ohledu antologie *Nebezpečné vize*. Povídky v ní se předtím neobjevily v žádném časopise, Ellison si je od autorů vyžádal s jednoduchým zadáním – *porušujte pravidla*. Oproti tehdejšímu časopisům se přispěvatelé nemuseli vyhýbat vulgarismům, nemuseli být pruderní, nemuseli se ohlížet na to, aby neurazili establishment. Měli bořit tabu. A tak se i stalo, *Nebezpečné vize* se staly manifestem nastupující Nové vlny.

Fritz Leiber získal za noveletu „Hodit si kost(ka)mi“ Huga i Nebulu v kategorii nejlepší noveleta, Philip José Farmer obdržel Huga za novelu „Jezdci purpurové mzdy“ a Samuel R. Delany dostal za povídku „Navždy, a Gomora“ Nebulu. Sám Ellison, jenž do antologie přispěl povídkou a třiatřiceti předmluvami, získal na 26. Worldconu zvláštní uznání za vydání „nejvýznamnější a nejkontroverznější SF knihy roku 1967“.

Není divu, že si u něj nakladatelství objednalo pokračování *Opět nebezpečné vize*, tak objemné, že muselo vyjít ve dvou svazcích. Samozřejmostí byla opět Ellisonova pečlivá redakční práce, úvod ke každé povídce a vysoké nároky na všechny autory (nikdo z první antologie se nemohl zúčastnit, autorský záběr se tedy značně rozšířil). A ceny opět přšely: Joanna Russová získala za povídku „Když se to změní“ v roce 1972 Nebulu, Ursula K. Le Guinová za novelu „Svět je les, les je svět“ Huga. A Ellison si v roce 1972 odnesl Huga za svou editorskou práci.

Nevydané monstrum

Chcete-li rozesmát bohy, svěťte se jim se svými plány. Antologii *Poslední nebezpečné vize* chtěl Ellison své editorské dílo uzavřít. Oslovil další autory, mimo jiné G. R. R. Martina. Ten mu nabídl svou zatím nejodvážnější povídku „Chlap z masovny“. Ellison ji odmítl a doporučil mu, „ať z ní vytrhá střeva a pře-

píše tu povídku od první strany“. Což GRRM učinil a radikálně ji přepracoval – načež ji Ellison znovu odmítl přijmout.

Osmnáctého srpna 1973 vyšlo v časopise *Locus* oznámení, že *PNV* vyjdou u nakladatelství Doubleday a hotové budou v září. Takových oznámení přišlo za následujících čtyřicet let ještě mnoho. Počet autorů vystoupal z osmašedesáti na bezmála sto padesát. Délka uvažovaného díla se rozrostla z 445 000 slov na 1 250 000 slov, tedy v přepočtu na 4166 normostran. Což je víc než dvojnásobek rozsahu *Vojny a míru* nebo rozsah třinácti až čtrnácti tehdejších románů. Úměrně s tím stoupal i rozsah Ellisonových předmluv, na cca 200 000 slov, tedy vskutku ďábelských 666 normostran. Ellison autorská práva k povídkám a novelám od autorů kupoval; tantiémy z prodeje měli autoři dostat až nějaký čas po vydání (bylo se nač těšit, první dvě antologie měly nejen úspěch u kritiky, ale navíc se dobře prodávaly).

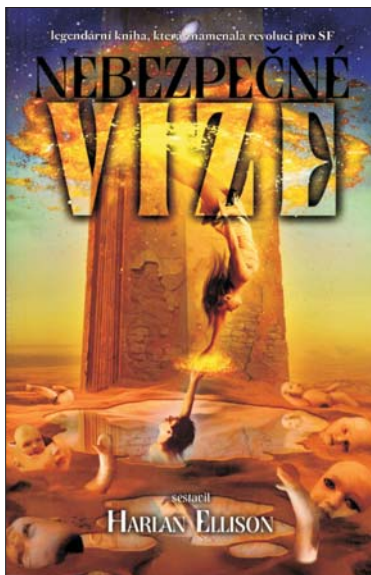
Jenže smlouva u nakladatelství Doubleday vypršela, Ellison tedy pro antologii našel v roce 1976 nový domov v nakladatelství Harper & Row. Tam měla vyjít ve dvou svazcích, přičemž každý z nich měl mít přes dva tisíce stránek. O rok později ohlašoval Ellison vydání na Vánoce roku 1978, osekáné na pouhých dva tisíce stránek, rozdělených do tří knih. Práva se tou dobou vrátila k autorům, takže všichni dostali možnost odstoupit od smlouvy, ponechat si peníze a povídku uplatnit někde jinde – nebo smlouvu prodloužit. Ta první možnost nebyla u Ellisona právě populární a kombinací slibů a zastrasování se snažil přispěvatelé přesvědčit k prodloužení práv (detailně o tom píše Christopher Priest v knize *The Last Deadloss Visions*, kterou si dodnes můžete přečíst na internetu.) Nakonec ovšem přišel o celkem třicet osm autorů.

V následujících dvou letech přišly zprávy o dalších dvou změnách nakladatelství, na bostonském Worldconu Ellison opět oznámil, že již před týdnem odevzdal rukopis newyorskému nakladateli.

Jenže to už lidé brali s rezervou. Přesto Ellison ještě v roce 2007 v dokumentárním filmu *Sny s ostrými zuby* tvrdil, že „plně očekává, že *PNV* dokončí, ještě než zaklepe bačkorami. A tím zatne tipec svým kritikům, těm štěnicím, co mu tak pijí krev“. Jenže plány mu v roce 2014 zhatila mrtvice, po níž ochrnul na pravou část těla – a smrt v roce 2018 za nimi udělala definitivní tečku.

Třeba se to povede

Co se vlastně stalo? V biografii *A Lit Fuse* na to Natu Segaloffovi odpovídá: „Život šel dál. Onemocněl jsem, oženil jsem se, rozvedl jsem se. Dělal jsem jiné věci, psal jsem knihy, filmové scénáře, odkládal jsem to. Je to obrovský projekt; mohl

Robert Silverberg: Tvář vod

Robert Silverberg začal profesionálně publikovat v roce 1956 a doposud vydal několik set knih, ne všechny věnované našemu žánru, a bezpočet povídek a dalších textů. Napsal i doslov k antologii ROBOT100, a v prvním letošním čísle Asimov's Science Fiction uveřejnil esej *Sto let robotů* o Karlu Čapkoví a slovu robot. V devadesátých letech navštívil Prahu a v ÚKDŽ s ním ve spolupráci s klubem RUR uspořádali velkou besedu. Tehdy jsme znali jeho povídky, které v roce 1980 Jindřich Smékal přeložil pro Světovou literaturu, dodnes si pamatuju *Vidět neviditelného*. Od té doby u nás vyšlo okolo třiceti knih, které Silverberg napsal nebo sestavil.

Asi v takovém čtenářském nastavení jsem si na pohled krásnou, i když ne právě levnou knihu *Tvář vod*, která poprvé vyšla právě před třiceti roky, odnášel z Čáslavské. A nebyl jsem zklamán, na téměř čtyřech stech stranách se přede mnou otevřel fascinující vodní svět planety Hydros, kde už po pět generací žije na umělých ostrovech hrstka lidských ztroskotanců. Ostrovy staví místní obojživelníci, kterým většina lidí říká *žábratí* a jen ti nejuvědomělejší korektně *usedlíci*. Ti ostatně lidskou přítomnost většinou jen registrují, maximálně tolerují, k žádnému pochopení či obohacování nedochází. Navíc na planetě, kde není žádná souš, už z praktických důvodů, ale také proto, že si to *usedlíci* nepřejí, neexistuje žádný kosmodrom, a kdo se tu narodil, na rozdíl od zbytku lidstva rozsetého po celé Galaxii, zde také zemře. Lidé však svůj úděl snášejí se stoickým klidem a vyrovnaností, kterou považují spolu s autorem za známku pokroku. Jsou na planetě jen hosty

bych to dodělat, ale nemohl bych dělat nic jiného, neměl bych čas ani na oběd. Kdybych to dal dohromady, mohl bych to prodat za pár milionů dolarů a byla by to velká věc. Anebo třeba ne, možná čas té antologie pominul.“ Zdá se, že největší překážkou byl megalomanský rozsah celého projektu – stačilo se vzdát představy, že každá povídka musí mít jeho předmluvu. Nakonec ty povídky nemusel ani redigovat, i takhle práce se dá svěřit někomu jinému. Ale to hrdost (a bipolární porucha) Ellisonovi nedovolila.

Tím by se celý smutný příběh mohl uzavřít, ale po smrti Ellisonovy ženy Susan došlo k překvapivému zvratu. Vykonavatelem jeho literární závěti se stal známý scenárista a spisovatel Joe Straczynski a ten před měsícem oznámil, že *PNV* příští rok na jaře vyjdou. Přirozeně ne tak, jak si to plánoval Ellison – oněch výše zmíněných osmatřicet autorů povídky publikovalo jinde. O Ellisonových předmluvách nepadlo ani slovo, ale původní velkorysý obrazový doprovod použit bude. Některé povídky ztratily na aktuálnosti (aby ne, po šestačtyřiceti letech) a vydány nebudou. Straczynski plánuje oslovit autory zvučných jmen, aby také přispěli svými nebezpečnými vizemi.

a tak se musí *žábratým*, technologicky tak na úrovni 18. století, ve všem přizpůsobit. (Pokud se na nějakém ostrově usadí příliš lidí, dostanou od *usedlíků* výstrahu a musí se rozptýlit jinde, jednou se kolonie na ostrově Shalikomo nedokázala včas dohodnout, kdo odejde, a *žábratí* přespočetně vybili.) Takže když je lidské osídlení vypovězeno z ostrova Sorve, vydají se na lodích ambiciózního obchodníka Delagarda hledat nový domov. S *usedlíky* se nedá smlouvat, jako to asi nebylo možné se Siouxy.

A o jejich cestě je náš román. Když jsem jej dočetl, přemýšlel jsem o myšlenkovém pozadí knihy napsané krátce po pádu Berlínské zdi (hrdina uchovává její kousek mezi artefakty ze Země, které se zpozdile nechce vzdát) a obávám se, že od doby hippies moc daleko nepokročilo. *Viděla jsem, jak je pošetilé snažit se uchovat si svoje samostatné já, všechny ty strachy a žárlivosti a malicherné hry. O co lepší by bylo všechno opustit a připojit se k zdejší veliké harmonii. S ostatními. S Hydrou.*

Že by opadávající zlcení písmen na obálce symbolizovalo něco víc?

A dalších pár výtek na závěr: nesedlo mi překladatelské řešení jména planety: Hydros, na Hydru, ale s Hydrou atd.) A mrzí mě, že ani nový zaměstnavatel nepřinutil Toma Jirkovského k přeprogramování

Latexu tak, aby měl české jednoduché uvozovky. A na krásné obálce Lucie Vávrové je nádherný trojstěžník, který by třináctičlenná posádka *Hydroské královny* nikdy nedokázala ovládat, však také měla jen stěžně dva.

Zdeněk Rampas

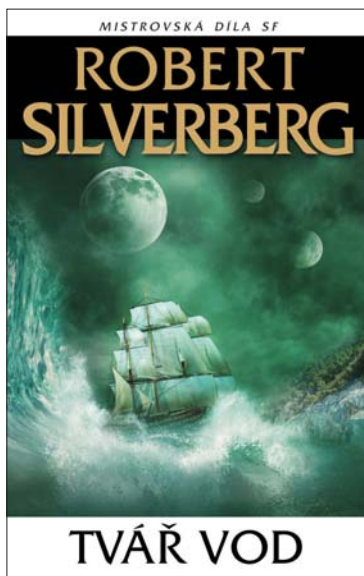
Vydal Euromedia Group v edici Laser, Praha 2021, překlad

A k tomu uveřejní poslední významné nevydané Ellisonovo dílo, které doposud viděla jen hrstka lidí a v němž Ellison vysvětlí, proč se ta kniha tak opozdila.

Je to dobře, nebo ne? Významný český editor Martin Šust se domnívá, že Harlan Ellison by s takovým postupem nesouhlasil, tak jako si nepřál, aby někdo dopisoval jeho nedokončené povídky. I přístup Maxe Broda má ale své opodstatnění: mezi povídkami mohou být netušené poklady a byla by škoda o ně přijít.

Když se deník *The Guardian* obrátil na Christophera Priestu s žádostí o komentář, napsal toto: „Já se o to přestal zajímat už před lety. Ellison zjevně taky, stejně jako všichni ostatní. (Ačkoli patrně dál pokračoval v magickém myšlení, když se ho někdo zeptal, kdy dílo dodá.) Mnoho povídek si autoři stáhli, protože se Ellison choval jako kokot. Většina z těch zbývajících autorů je už po smrti, takže práva přešla na dědice a ty bude třeba vysledovat. Spousta autorů se svých povídek zřekla, protože je pokládá za juvenilie, nebo zastaralé, nebo čistě proto, že se Ellison choval jako kokot. Na druhou stranu je Joe Straczynski zkušený profík, tak se mu to třeba povede.“

Viktor Janiš

Gastroglosa o Star Wars

Dokončení z minulého čísla doplněné obrázky pochutin

Sladké pisečné sušenky

Ingredience:

115 g másla
100 g cukru
75 g mandlové moučky
1 vejce + 1 žloutek
pár kapek vanilkového extraktu
180 g hladké mouky
hrst celých mandlí na ozdobu

Na posyp:

2 lžice tmavého měkkého hnědého cukru
2 lžice cukru krupice
1 lžice mandlové moučky
1 lžička mleté skořice
pár kapek vanilkového extraktu
2 lžice husté smetany

Postup:

Nejdříve si vypracujeme těsto. V kuchyňském robotu vyšleháme máslo a cukr, postupně přidáme vejce a žloutek, mandlovou moučku a vanilkový extrakt. Přendáme na pracovní plochu, vypracujeme v těsto, zabalíme do fólie a necháme 30 minut odpočinout. Mezitím si předehřejeme troubu na 170 °C. Vyložíme si 3 plechy papírem na pečení. Vyndáme odpočinité těsto na pracovní plochu, lehce pomoučíme a vyválíme asi na 3 mm silné pláty. Vykrájíme kolečka, položíme je na

plech a pečeme asi 10 minut, okraje by měly být lehce do hněda. Takto pokračujeme, dokud nezpracujeme celé těsto. Smícháme všechny ingredience na posyp, mandle nožem rozpůlíme podélně.

Ještě teplé sušenky potíráme hustou smetanou, zaspeme je smíchaným cukrem a ozdobíme mandlí. Tvrdí se, že tyto sušenky jsou podle receptu jistého robota Rogera, ale nakonec nejdůležitějším výsledkem je, že jakmile tyto sušenky položíte na talíř, i ten nejtvrďší chlapák vykouzlí úsměv. Tyto sušenky totiž sblížíují, a nejen na vzdálených planetách...

U nás se po nich jenom zaprášilo.

Dáša Heřtová

Odposlechnuto – občas s přesahem

„Rebe, pomoz mi, já jsem asi mešuge! Už čtyři týdny slyším hlasy, které mi říkají, co mám dělat.“

„Uklidni se, Avrume! To neznamená, že jsi mešuge, to znamená, že ses před měsícem oženil.“

„Mojše, mohl bys mě vzít aspoň na večeři?“

„Promiň, ale s vdánými ženami na večeře zásadně nechodím.“

„Mojše! Ale já jsem tvoje manželka!“

„Žádné výjimky, Sáro!“

Pěkně tvarovaná Sofa Markovna vstoupí do oděské lékárny, vhodí pětikopějku do osobní váhy a zvaží se. Nespokojená s výsledkem si sundá kožich, vhodí další minci a postaví se na váhu. Situace se opakuje, tak si sundá svetr a posléze i boty. Stále není spokojená, hledá v peněžence další pětikopějku, ale bez úspěchu.

Když vzhledne, uvidí před sebou lékárníka s hrstí plnou drobných mincí: Madam, to je na účet podniku.

Přichází účetní Khon domů a už mezi dveřmi radostně volá: „Na hodinu mě propustili!“

„Zbláznil jsi se? Vyhodí tě z práce, a ty máš radost?“

„Ostatní zavřeli!“

K doktoru Epsteinovi vejde do ordinace dáma v norkovém kožichu, šaty Versace, kabelka Prada, brýle Gucci, plastika nosu, silikony a povídá: „Kousnula mě nějaká hrozná potvora, ale stydím se říct kde.“

„Madam, to je součást lékařského tajemství...“

„V Kauflandu.“

Shira Sternová měla pocit, že její tříletý syn Benny je trochu jiný než ostatní děti, a proto ho vzala k psychiatrovi. „Dobrá,“ řekl doktor, „zkusíme pár jednoduchých testů.“

„Řekni pár slov,“ obrátil se na Bennyho, „cokoli, co ti přijde na mysl.“

„Nevíš,“ zeptal se Benny matky, „chce logicky konstruované věty, nebo jen pár náhodných izolovaných slov?“

Tittelbaum, starý židovský antikvář, potkal známého, který mu řekl, že právě vyhodil starou bibli, kterou našel v zaprášené krabici. „Vytiskl ji nějaký Gluten – cosi.“

„Snad ne Gutenberg?“ hlesl odborník.

„Ano, to je ono!“

„Vy jste vyhodil jednu z prvních knih, které byly kdy vytištěny. Jeden výtisk byl nedávno prodán za půl milionu dolarů!“

„Nemyslím si, že by za to stála,“ odpověděl muž. „Měla okraje počmárané poznámkami od nějakého Martina Luthera.“

Časem s vědou - březen

● velkých činech vědy a techniky

Jméno antického astronoma Hipparcha z Nikaie v současnosti, pokud vůbec, žije v názvech po něm pojmenovaných objektů (kráter na Měsíci a na Marsu, kosmická družice), ale on toho udělal opravdu hodně. Nás dnes zajímá událost, která ho inspirovala k prvnímu určení vzdálenosti mezi Zemí a Měsícem. Přivedlo ho k němu zatmění Slunce, které nastalo **14. března 189 př. n. l.**, tedy před 2210 lety. To bylo vidět jednak v Alexandrii, jednak v oblasti Dardanel, míst ležících na stejném poledníku, avšak vzdálených od sebe asi tisíc kilometrů. Zatímco v Malé Asii bylo úplné, v Egyptě je částečné (asi čtyřpětinové). Z toho Hipparchos krátce před svou smrtí (to mu bylo kolem pětadesáti) na základě trigonometrického znázornění vypočítal, že ze Země na Měsíc je to 71–81 zemských poloměrů (správně v průměru 60), což přepočteno na jednotky délky činí 452 000 – 516 000 kilometrů (dnes se uvádí jako průměr 384 000, přičemž největší vzdálenost na mírně eliptické oběžné dráze Měsíce činí 405 500 km). Nezbývá než smeknout! A já nad starým Hippem znovu zatoužil ponořit se na chvíli do myslí velikánů minulosti, pochopit jejich pohled na svět, na člověka, na bohy, na různé životní hodnoty...

Zatmění Slunce (dále ZS) patří k přírodním jevům, které nelze přehlédnout, neboť mocně působí na (nejen lidskou) psychiku. Nechme nyní na pokoji pověry s ním spojené a projdeme si stručně ta nejvýznamnější (úplná, částečná i prstencová) ZS, jak je přinesl čas. Přesná data podle dnešního kalendáře dopočítali astronomové.

Asi nejstarší doložené ZS proběhlo **5. 6. 1302 př. n. l.** a bylo zaznamenáno staročínským písmem vyškrábaným do kusu želvoviny, nalezeného ve středochínském městě Anyang. Z tohoto pozorování současní astronomové vypočítali, že rotace Země se od té doby vlivem slapového tření zpomalila o 0,0047 sekundy...

Slavné je ZS, které předpověděl Thales z Milétu. Šlo o vůbec první vědeckou předpověď, proto se den **28. 5. 585 př. n. l.** pokládá za datum vzniku přírodovědy a Thales za prvního vědce v dějinách. Toto ZS coby „znamení bohů“ také v Malé Asii ukončilo jednu bitvu a potažmo i celou válku mezi dvěma nepřátelými národy. (Lze rovněž předpokládat, že už Thales tušil, že Měsíc a Země mají tvar koule.)

Starořecký Anaxagoras z Klazomenai pozoroval ZS **17. 2. 478 př. n. l.** v Athénách a první pochopil, že je způsobeno stínem Měsíce a ne procesy na Slunci. Odhadl také, že Měsíc je přinejmenším stejně velký jako poloostrov Peloponésos (ve skutečnosti je zhruba 20krát větší) a že Slunce je mnohonásobně větší než Měsíc.

ZS dne **3. května 1715** Edmund Halley nebývale přesně předpověděl podle Newtonovy gravitační teorie a tím ji potvrdil.

Dne **28. července 1851** nastalo ZS, které pozorovalo dosud nejvíc výprav. Ono, jak známo, bývá v úplnosti viditelné pouze v poměrně úzkém pásmu, takzvaném pásu totality širokém kolem dvou set kilometrů, a nutno za ním většinou putovat. Toho dne ovšem bylo pozorovatelné i v severní Evropě... A tak badatelé zanechali několikero nadšených popisů, ano, i poetických!, ale také poprvé pozorovali sluneční chromosféru a pořídili první fotografii ZS.

O ZS ze dne **18. července 1860** jsem podrobněji psal přesně před rokem (IK 3/2020); během něj bylo za pomoci fotografií dokázáno, že sluneční protuberance skutečně existují a že pocházejí ze Slunce, nikoli z Měsíce.

Při ZS **18. srpna 1868** – to už existovala spektrální analýza – zase Jules Janssen při analýze nabraných fotek našel jasnou žlutou čáru, kterou nedokázal přiřadit žádnému známému chemickému prvku. O pár měsíců později Norman Lockyer našel tutéž linii ve spektru slunečního (tzv. bílého) světla a usoudil, že musí patřit novému prvku. Nazval ho přiléhavě helium. Zatímco ve vesmíru patří spolu s vodíkem k nejhojnějším prvkům, na Zemi je vzácné a bylo objeveno až v roce 1895 jako jeden z produktů radioaktivních rozpadů uranu a thoria.

Chybět nemůže ani ZS z **29. května 1919**, které potvrdilo Einsteinovu obecnou teorii relativity. Astronomové totiž na dvou místech zeměkoule, v Brazílii a v Guinejském zálivu, během zcela zatmělého Slunce vyfotili polohy nejbližších hvězd a porovnali je s obrázky stejných uskupení z doby, kdy v té části vesmíru žádné Slunce nebylo. Při překrytí obou snímků se ukázalo, že hvězdy nejsou na stejných místech, ale o (Einsteinem vypočítaný) úhlový chlup jinde. Jejich paprsky totiž z původně přímočarého směru vychýlila gravitace Slunce. A ohyb světla v gravitačním poli je součástí teorie relativity!

Nu a pro našince nelze opomenout datum **7. června 1415**. Toho dne dopoledne nastalo skoro pětiminutové úplné ZS vydatné tak, „že nebylo možno bez osvětlení ani mši sloužit“. Pás totality se táhnul od Lisabonu přes Madrid, Kostnici, Mnichov, Prahu, Varšavu, Minsk, Moskvu a pak napříč Sibiří, aby po cestě přes Mongolsko, Čínu a oblast Tokia zanikl v Pacifiku. Toho dne se Janu Husovi na koncilu dostalo druhého, předposledního slyšení. A pod dojmem z právě proběhlého úkazu nikdo nepochyboval, jak proces dopadne... **František Houdek**

Odposlechnuto

Nenáviděl jsem, když mě maminka budila slovy: „Vstávej, sluníčko už taky vstalo!“

Co ode mě čekala? Fotosyntézu?

ZIDANE

Až příliš dobrý voják... Třeštění letitého popularizátora 106

Centénium Čapkových robotů už máme za sebou, ale ono letos není jediné. 14. března 1921 totiž vyšel první sešit Haškova *Švejka*. Zatímco ale roboti se od svého autora, od hry *RUR* i od českého původu zcela oprostili a existují ve světě takřka jako *an sich*, dobrý voják Švejk („švik“, jak nenávisně cedil můj slovenský velitel na vojně) je napořád a neoddělitelně spjat jak s autorem, tak s naší zemičkou. Dokonce natolik, že bývá spojován s českou národní povahou. S ní souvisí hojně používaný termín *švejkování* (*švejkovina*). Všichni o ní mluví předpokládajíce, že každý ví, o čem je řeč. Ale co to vlastně je, to švejkování? Asi na to těžko přijdeme bez pochopení osobnosti samotného Švejka a ta je – alespoň pro mě – dost nepochopitelná; jako by v ní vedle té dominantní žilo několik dalších osobností najednou a každá se navíc dá vyloučit různě podle národy čtenáře. Příklad: Švejk říká feldkurátu Katzovi: „Já mám jenom smůlu. Já myslím vždycky všechno dobře a nakonec se mně to vždycky vibrá k tomu horšímu...“ Čistě jevově má pravdu a potvrzuje se to v celé knize. Ale co si Švejk *opravdu* myslí? Mluví pravdu, nebo lže? Řečeno s klasikem: Nevíme, nebudeme vědět. Je to natvrdlý dobromyslný smolař, nebo vyčuraný podvráták, smějící se bestie? Pokud to první, pak celá kniha není víc než záplava černého humoru pro zába-
vu otrlejších pacifistů. Jenže *takový* Švejk by se nestal celosvětovou, nadčasovou celebritou... Takový Švejk by nestál za námahu tisícům nadšenců a nepsala by se o něm vědecká pojednání (i z psychiatrie)! Za jeho notorickou oblibou tedy stojí něco víc, něco, čemu možná sami dobře nerozumíme nebo si to dokonce ani neuvědomujeme, ale s čím bytostně rezonujeme. Co?

Švejk se zrodil z rodinných vyprávění, z pozorování života, z pohádek o hloupém Honzovi a chytré horáky, a taky ze ztráty iluzí; on vychází z hloubek letité zkušenosti nás malých lidiček utiskovaných napřed Habsburky, pak Němci, nakonec Rusy. Museli jsme přežít v politických režimech na hony vzdálených demokracií, pod pány, kteří ani neznali naši řeč a kteří – co naplat – námi opovrhovali. A tak jsme se během četných generací kulturního výběru přizpůsobili. Řečeno co nejjednodušeji, rozštěpili jsme se na „my“ a „oni“. Kam patří Švejk, netřeba říkat. Ale zpátky, byl jen pasivní obětí, nebo rafinovaným rebellem? To sice nevíme, zato ale víme, jakého ho chceme mít. My čtenáři na jeho místě *nechceme* být pasivní, *nechceme* budít politování. Víme, že v jeho postavení, nota bene v tehdejší celkové situaci, se toho moc dělat nedá, ale zároveň si chceme uchovat alespoň zbytek vnitřní svobody, jiskérku osobní důstojnosti. A tady to máme bez rizika, ve Švejkově kůži můžeme alespoň v duchu dát na frak „těm nahoře“. Švejk je pro nás

obraným mechanismem duše proti pocitu bezmoci a ponížení. Jak jen dokáže být svůj i v nejhroznějších podmínkách, ze všeho si dělat psinu, nikdy si nezoufat. Ach, být tak jako on! A tady sklapne past. My jsme se totiž v jeho „podzemí“ nakonec zabydleli tak důkladně, že se v něm cítíme spokojeni a už nemáme chuť vystupovat ze svých pelíšků na světě. A máme tu ten *slabší důsledek* dlouhodobého švejkování: Zůstáváme zalezlí i teď, kdy se společenské podmínky měnily, kdy hlasy zdola už jsou slyšet a kdy už má smysl usilovat o víc než vlastní přežití. Navíc tím, jak se z příležitostné útěchy časem stává návyk a z návyku pak alibi pro nicnedělání, dostaví se druhý, podle mě *silnější důsledek*: My už ani v případě nutnosti (třeba při pandemii) nedokážeme konat naplno, ale pořád jen „jako“! Hezky to vystihují dva citáty: „Já myslím vždycky všechno dobře a nakonec se mně to vždycky obrátí k tomu horšímu“ (Švejk, to už známe) a „Mysleli jsme to dobře, ale dopadlo to jako vždycky“ (ruský expremiér Viktor Čermomyrdin). První to ještě reflektuje jako nešťastnou náhodu, pro druhého už je to samozřejmost. (Švejkování funguje po celém světě, víc nebo míň, ale dokonale ho popsal – asi ne náhodou – našinec.)

Takže podruhé, co obnáší *švejkování*? Má bezpočet konkrétních podob, které nebudu vyjmenovávat (to ať si zkouší každý sám). Obecně je to komplex skrytých jevů, skutků, postojů, vědomých i mimovolných (z nichž Hašek popsal jen část nej(tragi)komičtějších), které způsobují, že i když všichni navenek poslušně dělají, co mají, očekávaný výsledek se nedostaví, protože ve skutečnosti to všelijak očurávají. Aktuální příklad: Česko činí stran koronaviru na první pohled zhruba totéž, co jeho západní soused, ale ve srovnání s ním to jaksi není ono...

Švejkování snad může být strategie pro schéma „my/oni“, ale rozhodně ne pro „my/my“. Lidé se jím vyvazují z podílu zodpovědnosti za vývoj celku. Míra švejkování spoluurčuje úroveň celé společnosti.

Co si tedy s letošním jubileem počít? Zatrčit ho, na to je příliš cenný – pokud ho odkážeme do patřičných mezí. Přestane ho následovat jako krysáře. Vrátime ho od návodu k přežívání zpátky mezi obranné mechanismy. Ze zlého pána uděláme zase dobrého sluhu.

Chce to jen pár generací... Doufám.

František Houdek

Odposlechnuto

Já si myslím, že tady vláda postupuje zcela správně v souladu s heslem: „To nevadí, že to dělám pomalu, protože to asi stejně dělám blbě.“

Mr. Zout

Zamyšlení nad ekologismem

Současný svět je přímo zahlcen polopravdami, především sociální sítě, kde často mají jediný cíl – zmást masu lidí kvůli úzkému prospěchu určité elity buď přímo, nebo prostřednictvím nějaké ideologie, jež má někdy kořeny až v prastarých náboženských představách.

Jednou z takových polopravd je i tvrzení, že člověk je součástí přírody, což je výrok, kterým se ohání každý ekologista a ještě k němu dodává, že člověk bez přírody žít nemůže. Ano, člověk je součástí přírody, ale NEJEN. Ve skutečnosti stojí člověk v přírodě pouze jednou nohou a druhou mimo ni. Za hranice přírody ho totiž vyautovala inteligence, vědomí rozdílu mezi Já a Nejá a z něho vyplývající schopnost plánovat si činnost a zasazovat ji do času. Člověk je zatím jediný známý tvor ve vesmíru, který si dokáže ve své mysli komplexně představit jakýkoli projekt, všelijak o něm přemítat, vzít do úvahy kritérium času – a teprve po tomto duševním modelování tu nejvýhodnější variantu realizovat (ve velmi skromném náznaku jsou toho schopni i primáti). V tom, že člověk je a není součástí přírody, pak spočívá jeho velkolepost, ale i osudová rozpolcenost.

Člověk se vymyká řádu přírody a ihned proti němu začal postupovat. Již postavení prvního obydlí bylo aktem proti přírodě, stejně tak jako vyoraní první brázd. Budovy, stejně jako pole v přírodě neexistují a bez aktivní role člověka jako tvora v opozici vůči přírodě by jejich vznik nebyl možný. Již první starověká města byla umělými útvary, jež vznikly na úkor přírody, a totéž platí i pro to neprimativnější zemědělství. Člověk tedy již na úsvitu civilizace začal budovat umělé životní prostředí, je muž se obvykle říká technosféra. Celé lidské dějiny nejsou ničím jiným než rozšiřováním technosféry, osvojováním si technologií za tímto cílem. Pravda, vyskytly se lidské kolektivy, jež na samém počátku přestaly technosféru rozvíjet, ale ty se rychle ocitly na civilizačním okraji, stagnovaly jak počtem, tak délkou života, a byly nebo budou pohlceny technologickou civilizací, pokud jim tato civilizace nevymezí k životu nějaký skanzen. Dějiny lidských civilizací jasně ukazují, co je funkcí technosféry. Je to ochranný kokon, který nás chrání před nepočitatelností přírody, před přírodními katastrofami, před nákazami a před výkyvy počasí. Je to způsob, jak obrovským energiím přírody (každý hurikán disponuje energií několika desítek atomových bomb) čelit alespoň pasivně.

Základním úkolem technosféry je sice vytvářet prostředky k životu bez ohledu na dramatický nárůst světové populace, ale ukazatelem její zdatnosti je schopnost vypořádat se s katastrofami. Dnešní technosféra vytvořila tak silné ekonomiky, že jsme schopni eliminovat dopady lokálních katastrof, jako jsou hurikány, výbuchy sopek a zemětřesení s vlnami tsunami, ale globální katastrofa v podobě dopadu asteroidu by zřejmě byla nad naše dnešní síly. Rozvoj technosféry je vidět na současné pandemii covidu-19. Před sto lety v případě španělské chřipky bylo nemyslitelné vyvinout za rok vakcínu, ale dnes u covidu-19 tomu tak je. Pravda, příroda nás místo vakcinace opatřila imunitním systémem, ten však byl u každé z izolovaných lidských skupin nastaven jinak, a stejně ochránil jen 20

% populace, jak vyplývá z údajů o průběhu epidemii v minulých dobách. Technosféra tedy neustále mohutní a jenom ona je schopna ochránit lidstvo nejen před globálními, ale v budoucnu i před kosmickými katastrofami, tedy zajistit, aby lidstvo přežilo i v případě, že bude zničena Země nebo celá Sluneční soustava.

Příroda vytvořila všechny živé tvory na genovém základu a geny neusilují o nic jiného než o co nejpočetnější reprodukci. Po miliony let vedla vzájemná interakce k rovnováze, pak ale příroda evolučním vývojem opatřila jednoho z tvorů inteligenci a tím si položila pod své základy minu. Neboť inteligence umožnila tomuto tvorovi usilovat o reprodukci účinnějším způsobem, nahrazováním přírody technosférou, neboť tento postup výhledově umožňuje rozšířit jeho geny do celého vesmíru. A to je onen motor, který žene technosféru dopředu a ekologismus pak představuje brzdu, která se snaží tento motor zastavit.

Všichni živí tvorové jednájí pudově, a když evoluce na jednoho z nich naroubovala rozum, vedlo to k vážným problémům, o nichž psychologové vědí své. Chci tím říci, že v hlubinách našeho nevědomí leží vrstvy starého myšlení a archaických obav, jež se léčíly obětováním prastarým božstvům. Za určitých krizových podmínek pak tyto vrstvy vyplouvají na povrch, lépe řečeno rezonují s moderním myšlením, hledají si moderní převlek. A v současnosti jsme přímo uprostřed takové krizové situace.

Dá se říci, že celý technický vývoj v druhé polovině 20. století nebyvale rozšířil technosféru a počítačové technologie se pak staly oním kritickým závažím, jež definitivně přechýlilo váhy vývoje na stranu technosféry a zatlačilo přírodu do defenzivy.

Počítačové technologie zřejmě povedou ke vzniku sekundárních inteligencí, které se zcela vymaní z vlivu přírody a zavlečou i člověka do umělého světa, do ryzí technosféry. Zcela chápu, že určitý segment populace tato představa děsí až k smrti a snaží se ze všech sil tento proces, podle mého názoru nevratný a nezastavitelný, zabrzdit, či dokonce zvrátit. Pro tyto lidi představuje současnost krizovou situaci *par excellence*, vidí v ní konec světa (a on to opravdu konec jedné verze světa je) a tudíž se brání pomocí prastarých kulturních vzorců ještě z předkřesťanských dob. V projevech ekologistů lze často najít ozvěny kultu bohyně *Gaie*, Matky Země, neboť i oni pohlížejí na naši planetu jako na živý celek, personifikují ji, mluví o ní jako o bytosti, kterou je třeba zachránit, která současným stavem trpí.

Nejsem první a určitě nebudu posledním, kdo pohlíží na ekologismus jako na náboženský kult, jenž má své proroky a své svaté – a také své kacíře a nevěřící. Díkce, kterou ekologisté používají, se vyznačuje zřetelným náboženským akcentem – nás, kteří nevěříme, je třeba „osvítit“, jak se o to třebas v komentářích k článkům na NP pokouší nick Rada. Je vytrvalý jako skutečný misionář, všechna čest, ale na články s racionálními argumenty často odpovídá odkazy na weby „spoluvěřících“ a ty „kacířské“ eliminuje. Téměř vždy se odkazuje na Me-

ziviládní panel pro změnu klimatu (IPCC), který se však u každého racionálně uvažujícího člověka kompromitoval prohlášením, že ke svým závěrům dochází konsensem.

Takhle se však chová církevní synod, nikoli vědecká instituce, neboť vědecké poznatky nepřinášely žádné konsensy, ale individualismus rebelů jako například Kopernika, Keplera, Galilea a Einsteina. Navíc vědu dělá vědou teprve oponentura, a pokud konsensuální výstupy IPCC nebudou procházet opo- nentními řízeními, nejedná se o vědeckou instituci, ale o delf- skou věštinu. Tomu pak sekunduje inkviziční chování „zele- né“ veřejnosti; na klimatologické kongresy jsou zváni jen „spo- luvěřiči“ vědci, a pokud se chtějí sejít klimatologové s odlišný- mi hypotézami, poštvou na ně „zelené“ neziskovky veřejnosti, jak se to stalo nedávno v Německu.

Nic z toho nebere nick Rada na vědomí, takže jakýkoli po- kus o dialog s ním (a vůbec s každým ekologistou) skončí jako polemika mezi nevěřícím a kazatelem – ten druhý nepřipouští ani stín pochybností a reaguje na ně dopředu naučenými citáty z Bible, schválenými lidmi, kteří začali během času z víry profi- tovat. Dnes jde všechno rychleji a na vlnu ekologismu, přinej- menším v EU, okamžitě naskočili investoři, inkasující obří dotace do zelených technologií.

Ekologismus také operuje s jiným náboženským fenomé- nem – s apokalypsou, jejímž věrozvěstem se stala Greta Thun- bergová. Připusťme, že vypouštění CO₂ opravdu zvyšuje teplo- tu atmosféry, připusťme i ono zvýšení o 2 °C. Může toto oprav- du způsobit zánik CELÉ lidské civilizace a lidstva, jak nás eko- logisté apokalypticky straší? Ano, v určitých místech světa se životní podmínky zhorší, ale v jiných zase zlepší – kupříkladu k osídlení se otevřou obrovské prostory Sibíře a nejsevernější Kanady. Totéž platí pro zvyšování hladiny světového oceánu. Za krátkou dobu měření od počátku tohoto století činí 3,8 mm ročně, což za sto let dává 38 cm. Tento výsledek připadl i kon- sensuálním vědcům z IPCC málo přesvědčivý, takže doplnil zprávu věštbou, že růst se bude urychlovat a koncem století dosáhne jednoho metru, někteří ekoalarmisté pak operují zcela nepodloženým údajem 2,5 m.

Mám smůlu, že jako námořní jachtař musím něco vědět o dmutí moře. V severním Atlantiku dociluje rozdíl mezi příli- vem a odlivem řádově jednotky metrů, v některých místech, ja- ko je záliv Fundy na hranici mezi USA a Kanadou, pak 16 m. A přesto tam na pobřeží žijí lidé, kteří se s tímto stavem vypo- řádali, a je to právě technosféra, která by jim umožnila se vypo- řádat i s nepodloženým zvýšením o další dva metry, což je pou- hých 13 % tamního přílivového skoku. A jsou to zase jenom technologie, které mohou zabránit záplavám níže položených pobřeží a ostrovů, jak se to skvěle daří Nizozemcům, Britům při ochraně Londýna a snad i Italům v případě Benátek, když ko- nečně uvedli do provozu systém protipovodňových bariér v Benátské laguně (ale musí je uvést do činnosti včas a ne jako tento týden). O zániku lidstva nemůže být ani řeč, a kdo něco takového tvrdí, vyhrožuje dnes stejně jako kazatelé ve středověku, když hrozili hříšníkům věčným zatracením.

Nerealistický, až náboženský postoj ekologistů se ozřejmí, když na jejich názory uplatníme kritérium času. Dejme tomu,

že mají se změnou klimatu pravdu a též s vlivem emisí CO₂. Jenže na jak dlouho snížení emisí CO₂ změně klimatu zabrání? Na padesát, sto let, na pět set, tisíc let, na pět tisíc let?! Přece nelze předpokládat, že za tu dobu se klima nezmění vlivem ji- ných faktorů, o nichž dnes nikdo nic neví, ani ekologisté ne, a přesto hlásají svou víru, jako by měla platit navěky. Skuteč- ným cílem ekologismu není tedy zabránit klimatickým změnám, což dlouhodobě nejde, ale zakonzervovat dnešní stav technosféry nebo, ještě lépe, jej zvrátit. Proto se ekologisté tak zavile stavějí proti jaderné energii, i když je bezuhlíková a měli by ji radostně podporovat. Jenže jaderná energie je natolik mocná, že rozšíření jejích zdrojů by vrhlo technosféru skokem vpřed. Z psychoanalytického hlediska tedy program nulové uhlíkové stopy, jak jej prosazují ekologisté, není ničím jiným než archaickým myšlením diktovanou obětí na oltář Planetárních sil, aby je ušetřily od pádu do pekla technosféry.

Dalším nástrojem zadržování technosféry je program trvale udržitelného rozvoje. Mezi jeho hlavní cíle patří „*zachování životního prostředí budoucím generacím, v co nejméně poz- měněné podobě, z hospodářského hlediska je hlavní snahou vytvářet svět bez konzumu, tedy vytvářet čím dál kvalitnější produkty, které umožní trvalý blahobyt, a v sociální oblasti jde o podporu komunitního života a tvořit sociální stát směřující k sociálnímu welfare*“, jak je uvedeno na Wikipedii v přísluš- ném heslu. Když tuto definici přeložíme z eurounijního ptyde- pe, opět nám vyjde, že cílem je zase zakonzervování současné podoby světa v kombinaci s technickou a hospodářskou stag- nací, umocněnou principy socialismu. A to Evropská unie opravdu dělá, takže alespoň v tomto ohledu je konsistentní. Otázkou opět je, jak dlouho se dá udržet životní prostředí, po- tažmo svět „*v co nejméně pozměněné podobě*“. Takže se za- se ptám – padesát, sto, pět set, tisíc, pět tisíc let?! A ještě jed- nu otázku na okraj: Nemění hektary solárních panelů a lesy větrných elektráren podobu životního prostředí ještě odpudivěji než chladící věže jaderných elektráren?!

To, že ekologisté chtějí prostřednictvím programu trvale udržitelného rozvoje proměnit napřed Evropu a pak celý svět v technicko-ekonomický a socialismem na růžovo natřený skanzen, není zdaleka to nejhorší. Reálně plnění programu tr- vale udržitelného rozvoje totiž musí vždy vyústit v selekci tech- nologií – v rozhodování, které technologie jsou dovolené a kte- ré zakázané. Jádro pudla je v tom, že žádný člověk na světě, i kdyby měl pět Nobelových cen, nedovede dopředu říci, která technologie má potenciál, aby v budoucnu přinesla onen *trvalý blahobyt*, o němž se mluví v definici trvale udržitelného rozvo- je. Mnohem pravděpodobnější je, že sitem ekologismu nepro- jde právě ta technologie, jejíž rozvíjení by znamenalo technický převrat a skutečně otevřelo cestu k blahobytu pro všechny.

Z výše uvedeného vyplývá, že ekologismus ze svého vnímá- ní světa, potažmo vesmíru, vyřadil faktor času, pro ekologisty je ono vnější Nejá neměnná kulisa a nikoli dynamický systém. Ta- kové vnímání reality je však vysoce archaické, středověce scho- lastické, a opět svědčí o tom, že ekologismus je ze strachu vyvě- rající víra (což je kořen všech náboženství) a nikoli rozumová re- akce na dynamicky se měnící životní podmínky.

V tomto okamžiku mě určitě někteří čtenáři obviní z falšování, že hraji cinknutými kartami, když sice horuji pro rozvíjení technosféry, ale zcela opomím nové bezuhlíkové technologie, na nichž chce EU založit svůj ekonomický prospěch. To není rozvíjení technosféry?, mohou se oprávněně ptát. Není, mohu zase já oprávněně odpovědět a jednoduše to dokázat. Každá nová technologie musí být efektivnější, kompaktnější a energeticky „hustší“, aby mohla evolučně přirozeným způsobem vytlačit tu starou – musí mít vyšší užitnou hodnotu. A hlavně musí být méně závislá na vrtoších přírody, aby lidstvu poskytovala vyšší míru bezpečnosti a dávala prostor pro volnost jednání v případech krize. Nic z toho zelené technologie nesplňují, v případech větrných a solárních elektráren závislost člověka na chodu a rozmarech přírody naopak bezprecedentně upevňují, takže dokonale vyhovují úsilí ekologů zadržovat technosféru. Je to totéž, jako kdyby se námořní doprava vrátila k plachetnicím a přestala používat motorové lodě (snad tím nebudou ekologičtější inspirovat?!). Zelené technologie se též přičií zákonitostí tržní ekonomiky, neboť ve valné míře nejsou konkurenceschopné a přežívají jen díky masivní dotační podpoře a diskriminačním zákonům. Jsou tedy navíc trojským koněm, který ve svém břichu pašuje do tržní ekonomiky socialistické principy, což šikuje ekologičtější a všechny druhy levičáků do jedné fronty.

V jednom mají ekologičtější pravdu – svět je opravdu na rozcestí, jako už byl a bude ještě mnohokrát. Jenže nemáme volbu mezi ekologickou katastrofou a „zelenými“ světlými zítřky, jak tvrdí oni, ale mezi omezením technosféry a pokračováním v jejím rozvíjení na základě efektivnosti. Nechtě se každý rozhodne, co pokládá za správné, ale měl by počítat s následky svého rozhodnutí. Zastavení rozvoje technosféry, nebo dokonce její likvidace, prakticky znamená sebevraždu lidstva. Z dnešních téměř osmi miliard lidí na světě by bez technologií přežil jen nepatrný zlomek, zbytek by musel vyhnout. Krajiní stoupenci kultu *Gaie* mezi ekologičtější o této variantě vážně diskutují, v médiích prošly zprávy o ekologičtější, které doporučují ženám, aby neměly děti, a nějaký ekologičtější se nechal slyšet, že člověk nejlépe prospěje životnímu prostředí, když spáchá sebevraždu.

Samozřejmě že technosféra přináší problémy a má své záporné stránky jako každý lidský výtvar, ale nachází řešení sama v sobě. Příkladem může být boj proti znečištění životního prostředí. Není věcí náhody, že nejlepší výsledky dosahuje v těch technologičtější nejvyspělejších zemích, kdežto selhává v zemích, jimž se říká rozvojové. Znečišťování životního prostředí není tedy vrozenou vadou technosféry, jak argumentují ekologičtější, ale otázkou vzdělání, kulturní vyspělosti a hlavně dostatku technologií, neboť proti negativním technologičtější dopadům lze bojovat zase jen technologičtější.

Na závěr bych se chtěl vrátit k ekologičtější mantře, že bez přírody se člověk neobejde. Když toto píš, nachází se zcela mimo přírodu (jak ji vnímáme a jak nás zformovala) a ve 100% technosféře sedm lidí, jmenovitě Kate Rubinsová, Victor Glover, Soiči Noguči, Sergej Ryžkov, Michael Hopkins Shannon Walkerová a Sergej Kud-Sverškov. Ano, mám na mysli posádku Mezinárodní vesmírné stanice ISS, na níž mimo přírodu už žilo 101 lidí. Uznávám, že tato nezávislost na zemském eko-

systemu je zatím podmíněná a časově omezená, neboť na ISS se potraviny dopravují ze Země a expedice se střídají po 6 měsících, ale je to neoddiskutovatelný trend, který napovídá, kam se bude ubírat skutečný vývoj a ne ten, který by chtěli diktovat ekologičtější. Nejpodnikavější mozky na celé planetě usilovně pracují na projektech trvale osídlené stanice na Měsíci a kolonie na Marsu, což budou 100% enklávy technosféry, avšak už trvalé a bez závislosti na zemském ekosystému.

V této souvislosti je zajímavé, jak se k astronautice stavějí ekologičtější. Nestavějí se k ní totiž vůbec nijak, praktičtější ji ignorují; alespoň jsem nenašel na zásadní komentář politika Zelených nebo mluvčích environmentálních neziskových organizací, v nichž by astronautiku zavrhovali (pokud jsem něco takového přehlédl, prosím čtenáře, aby to v komentářích napravili). Je to velmi podivné, poněvadž astronautika by měla být z jejich pohledu obrovským plýtváním zdrojů, ještě větším luxusem než letecká doprava, počínáním, jež se zjevně přičií principu trvale udržitelného rozvoje, protože expanze do vesmíru s těžbou surovin na jiných kosmických tělesech veškeré předpoklady tohoto principu bourá. Přesto k ní ekologičtější mlčí. Možná doufají, že právě expanze do vesmíru jim umožní splnit jejich sen o záchraně Matky Země, že když odejdou všichni technokratičtější „kaciři“, budou moci proměnit Zemi v přírodní skanzen, kde bude nad svými věřiči opět vládnout bohyně *Gaia*, a který budou moci navštěvovat „vesmířané“, aby viděli, jak žili jejich předkové po prvním vyhnání z Ráje. Neboť onen příběh z knihy Genesis není ničím jiným než alegorií onoho okamžiku, kdy si člověk uvědomil svůj rozum a nastoupil cestu technologičtější civilizace.

Jako autor sci-fi proti takové představě Země nic nemám, docela se mi zamlouvá, neboť i přes nezadržitelné rozšiřování technosféry jsem si dobře vědom faktu, že všichni jednou nebo pevně vězíme v přírodě (jejíž koloběh si nás nakonec všechny vezme), a že i budoucí generace těch, kteří odejdou ke hvězdám, budou v neuskutečněním koutku duše pocívat tesknost a nostalgii kvůli druhému vyhnání z ráje, dokud technosféra nepohltně i jejich těla, a budou navštěvovat Zemi jako posvátné místo.

František „Mrož“ Novotný

Odposlechnuto

Zemanova ochranka kradla náboje. Myslíte, že ví něco, co my ne?

Zevloun

Nevěřím žádné konspirační teorii, dokud ji vláda rozhodně nepopře.

Chovatel

Vzpomínka na čas, kdy největší starostí byly ceny piva: Chlapi, nelejte to pivo z oken, já pak nevím, jak to danit...

„Šalom,“ pozdravil vlk.

„Ufff,“ vydechla úlevou prasátka.

NYX

Situace je vážná, je potřeba zatnout zuby a následující dva týdny vydržet.

A pak?

Pak to bude stejný...

Stryček Fester

MURIEL 2020

Nejlepší komiksová kniha

(Cenu získává autor za samostatně publikovaný komiks.)
Tereza Drahoňovská a Štěpánka Jislová za Bez vlasů (Paseka)

Nejlepší kresba

(Cenu získává autor za kresbu komiksu.)
Jiří Franta za Singl (Labyrint)

Nejlepší scénář

(Cenu získává autor za scénář komiksu.)
Džian Baban za Rváčov 1 (Lipník)

Nejlepší krátký komiks

(Cenu získává autor za krátký komiks.)
Kateřina Čupová a Marek Steininger za Druhý břeh (in Odvaha je volba; Junák – český skaut/Argo)

Nejlepší komiks pro děti

(Cenu získává autor za komiks pro děti.)
Petr Kopl za Morgavska & Morgana: Princezna čarodějka (Grada)

Nejlepší strip

(Cenu získává autor za sérii komiksových stripů.)
Lukáš Fibrich za Mourisson (in ABC, CNC)

Nejlepší překladový komiks

(Cenu získává vydavatel za překladové dílo.)
Paseka za Jedno obyčejný léto od Mariko Tamaki a Jillian Tamaki

Nejlepší překlad

(Cenu získává překladatel za překlad komiksu do češtiny.)
Michala Marková za Divná planeta (Universum)

Cena Magnesia za nejlepší studentský komiks

(Cenu získává autor za školní ročníkovou či závěrečnou práci.)
Barbora Satranská za Hospodský, průvodčí, truhlář, cukrářka, řezník, výtvarník, řezník, restaurátor a sociální pracovníce (Ateliér ilustrace a grafiky VŠUP)

Přínos českému komiksu

(Cenu získává jednotlivec či kolektiv za konkrétní aktivní přínos k rozvoji komiksu v České republice.)
Tomáš Kučerovský a Tomáš Prokůpek za založení a vydávání časopisu Aargh!

Síň slávy českého komiksu

(Cenu získává fyzická osoba za svou dlouholetou činnost v oblasti komiksu a za své příspěvky k rozvoji média v České republice.)
Ivan Stable a Jakub Němeček, nakladatelé (Mot komiks).

<https://muriel.cz/muriel-2020-vysledky/>

POZVÁNKA

Vážená kolegyně, vážený kolego,

dovoluji si Vás pozvat na oficiální zahájení provozu počítačové sítě INTERNET v ČSFR, které se bude konat ve čtvrtek 13. února 1992 v 9.30 hod. v posluchárně č. 256 elektrotechnické fakulty ČVUT v Praze, Technická 2, Praha 6.

Na oficiálním zahájení přednesou přednášky Stephen GOLDSTEIN - vedoucí oddělení zahraniční spolupráce National Science Foundation z USA, Rob BLOKZIŁ - předseda RIPE (výbor pro koordinaci INTERNETu v Evropě) a další přední odborníci z oblasti počítačových sítí. Na oficiálním zahájení budou dále podány informace o plánech na distribuci počítačových sítí v Československu (projekt FESNET - Federal Educational and Scientific Network).

Od 14.00 hod budou v prostorách OVC VŠ ČVUT, Zikova 4, Praha 6 předvedeny praktické ukázky aplikací sítě INTERNET.

Převážná část jednání bude vedena v anglickém jazyce bez překladu.

Prosím, informujte o konání této akce své spolupracovníky.

S pozdravem

Ing. Jan Grunert, CSc.
vedoucí oddělení
informačních soustav

Ale že to uteklo. Koho by napadlo, jak to změní náš život...

NON FICTION

Carlo Rovelli

Realita není, čím se zdá

Cesta ke kvantové gravitaci

Profesor Carlo Rovelli (* 1956) je současný přední italský teoretický fyzik. Aktuálně působí na Univerzitě Aix-Marseille ve Francii a na Pittsburské univerzitě v USA. Zabývá se převážně kvantováním gravitace, patří mezi hlavní tvůrce teorie smyčkové kvantové gravitace. Věnuje se také historii a filozofii vědy.

Jedním z největších problémů moderní teoretické fyziky je kvantování gravitace, které se snaží propojit tři pilíře moderní fyziky: obecnou relativitu, kvantovou teorii a statistickou fyziku. Nejúspěšnějším pokusem posledních desetiletí je teorie smyčkové kvantové gravitace. Této teorii se podařilo dobře definovat kvanta prostoru i kvanta času a zdá se, že nekonečně

malé rozměry ani nekonečně krátké časové intervaly opravdu neexistují. K důsledkům této teorie patří, že „realita není, čím se zdá“: vzdálenost nelze dělit donekonečna, čas na fundamentální úrovni neexistuje, zmizí nepříjemné singularity z teorie černých děr a prvních okamžiků po velkém třesku. **ZR Argo, Dokořán, řada Aliter, překlad Jiří Podolský, vázaná s přebalem, 63 ilustrací, 256 str., 298 Kč**

